

Tájékoztatói ismeretek

Vándortábor-vezető képzés, oktatási segédlet

Készítette Dosek Ágoston, Testnevelési Egyetem

Felhasznált képek, térképek forrásai:

BTFSZ versenyzőkarton

Budai-vár térkép (Hidegkúti Spartacus)

Cartographia turisztatérkép-sorozat

Göran Andersson: Tájéftás az iskolában 6-12 éveseknek

Hangya SZKE, Erdélyi Tibor: Várgesztes tájkerékpár térkép,

Hegedűs Zoltán Versenyelemzés Tájéftó 2016/2

HVG ábra (4.dia)

MTFSZ térképei

Peruskoulun KARTTAOPAS, Maanmittaushallitus Helsinki 1985

Pontmegnevezések nemzetközi jelkulcsa,

http://adatbank.mtfsz.hu/dokumentum/show/dokumentum_id/31/dokkategoria_id/9

Richard Schuh, a Venla tájftóverseny tömegrajtja

a további képeket Dosek Ágoston készítette

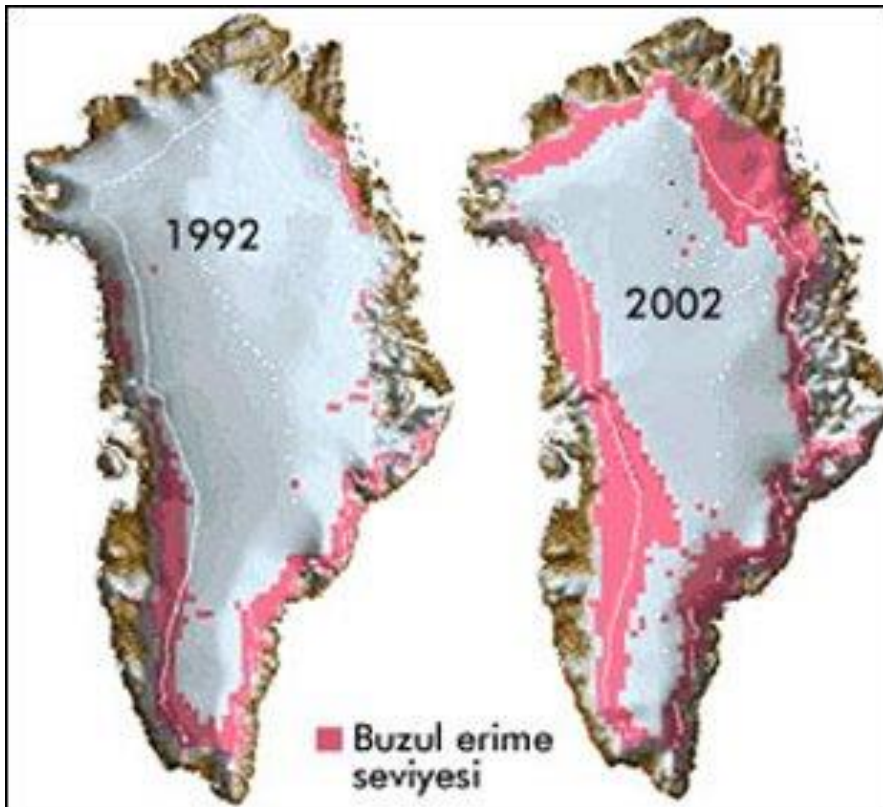
A tájékozódás jelentősége életünkben

- *Minden helyváltoztatás feltétele a tájékozódás.*
- **Tanulási fokozatok:**
- Ismert helyek;
 megjelenítés szóban, képben, gondolatban
- Felfedezés, portyák az ismeretlen felé
- Ismeretlen helyek felkeresése,
 szóbeli információk, fényképek alapján,
 térképpel

Tematikus térkép: természeti, gazdasági, társadalmi, műszaki tartalmak, állapotok és változások ábrázolására szolgál, pl:

Grönland fagymentes területei

A Föld megújuló képessége (HVG – ábra)

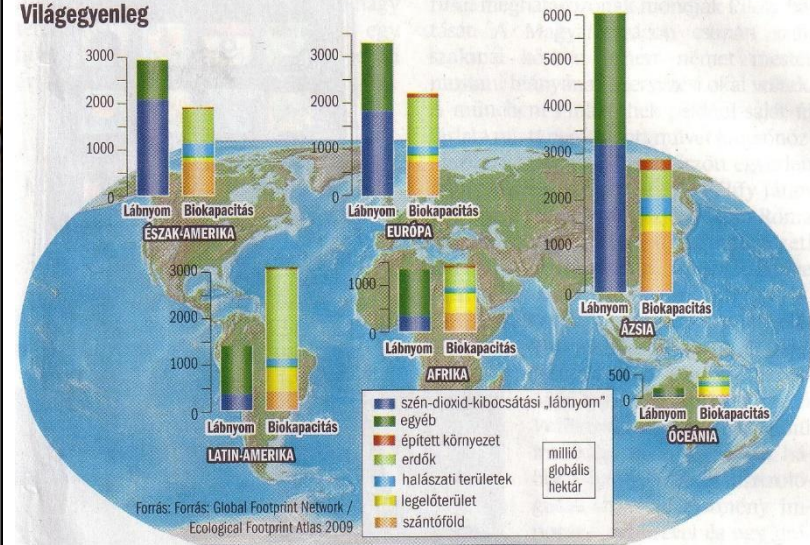

ÖKOLÓGIAI LÁBNYOM-SZÁMÍTÁSOK

Hol szorít?

Környezetvédők körében egyre többet emlegetett, alig két évtizede létező fogalom az interneten, figyelemfelkeltő cíccel gyakran használt „ökológiai lábnyom”, amelyet a GDP-nél is pontosabb mérőszámnak mondanak.

Világszerte

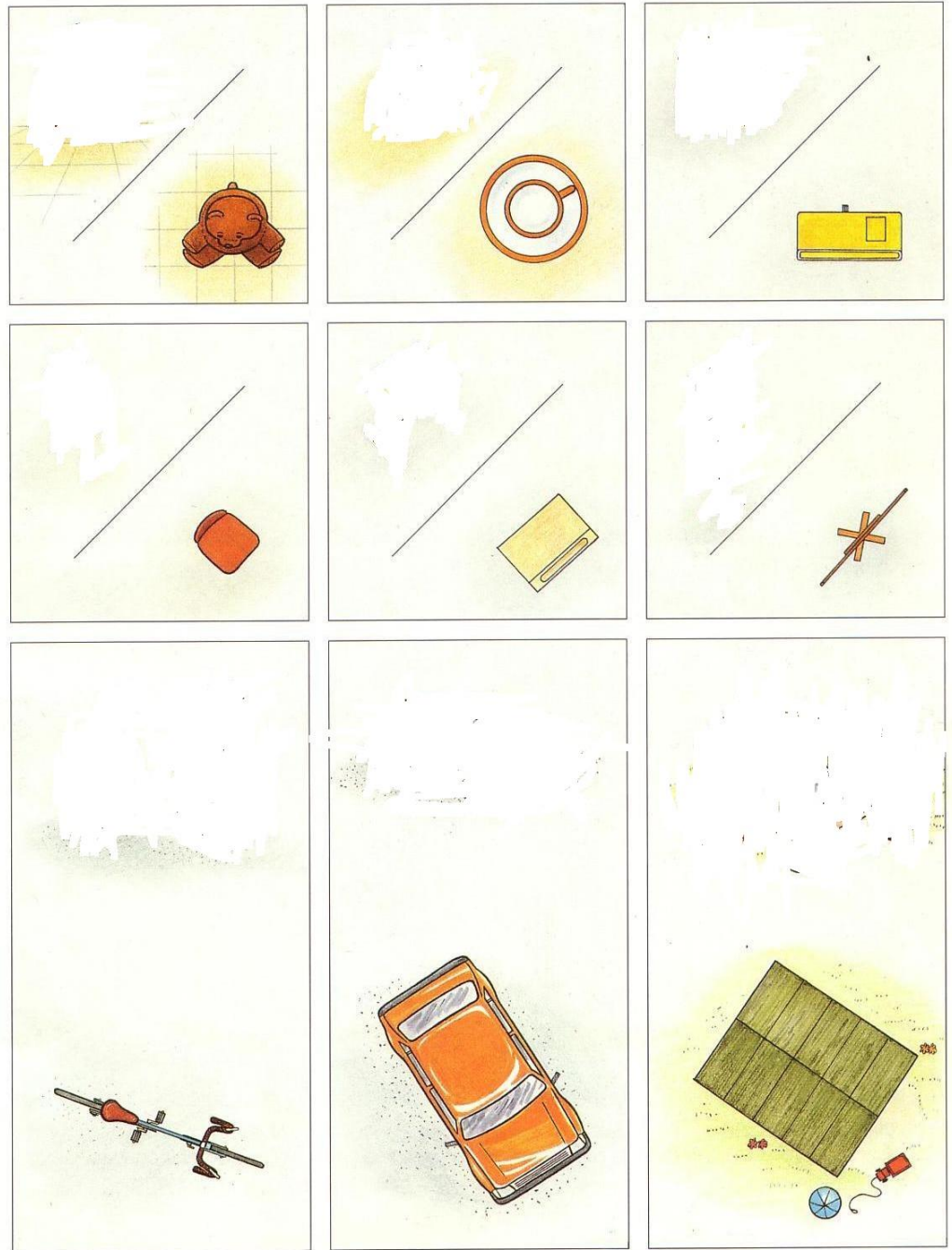
Topográfiai térkép:

a földfelszín

**arányosan kisebbített rajza,
ezt használjuk a tájékozódáshoz.**

Út a térkép
értelmezéshez:
a
megfoghatótól
a távoli
tartalmakig

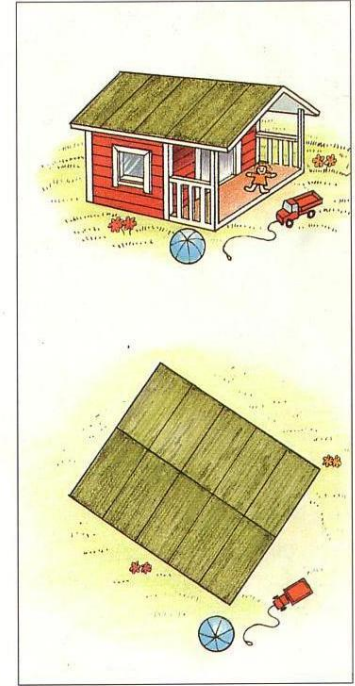
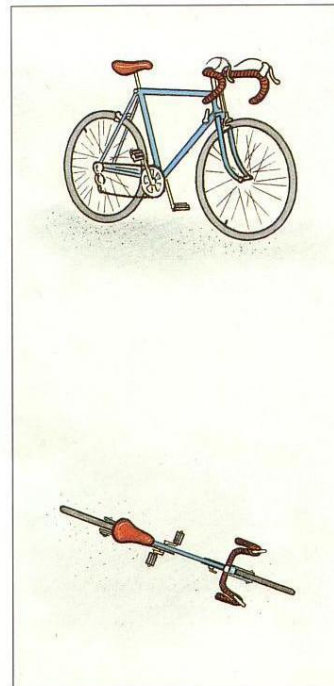
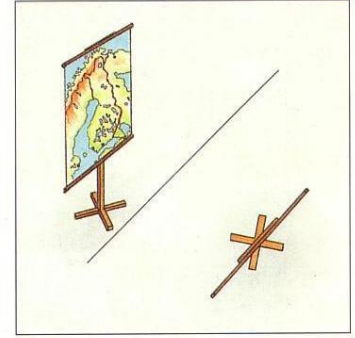
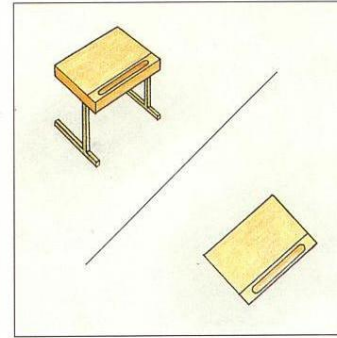
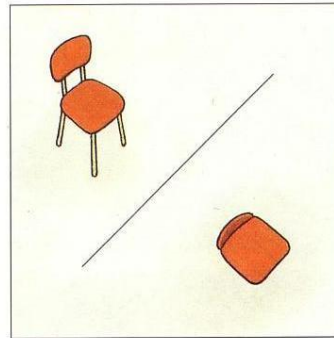
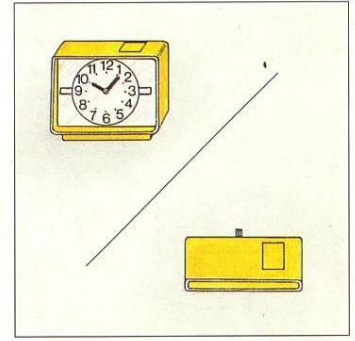
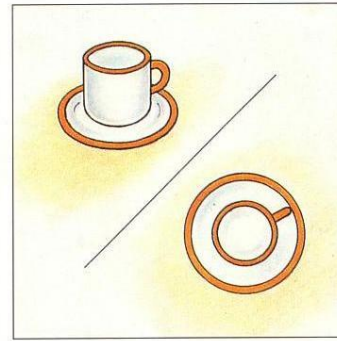
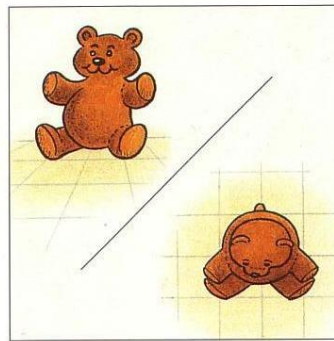
- felülnézet,
- nehéz
azonosítani

Szokványos nézőponttól a madártávlati képig

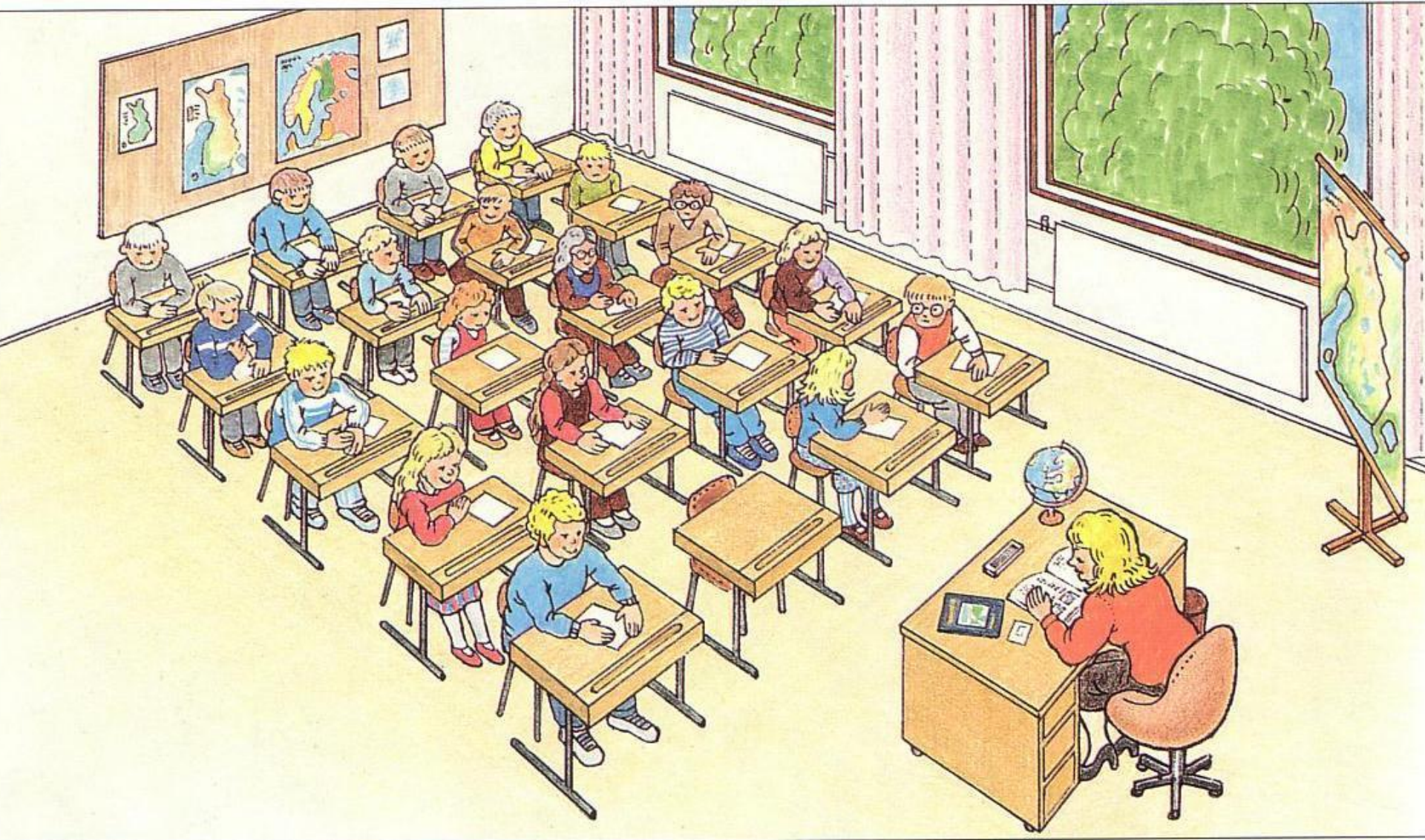
Segíti a megértést
az általános nézet,
de bizonytalan téri
dimenziók:

Méretek, irány,
magasság.

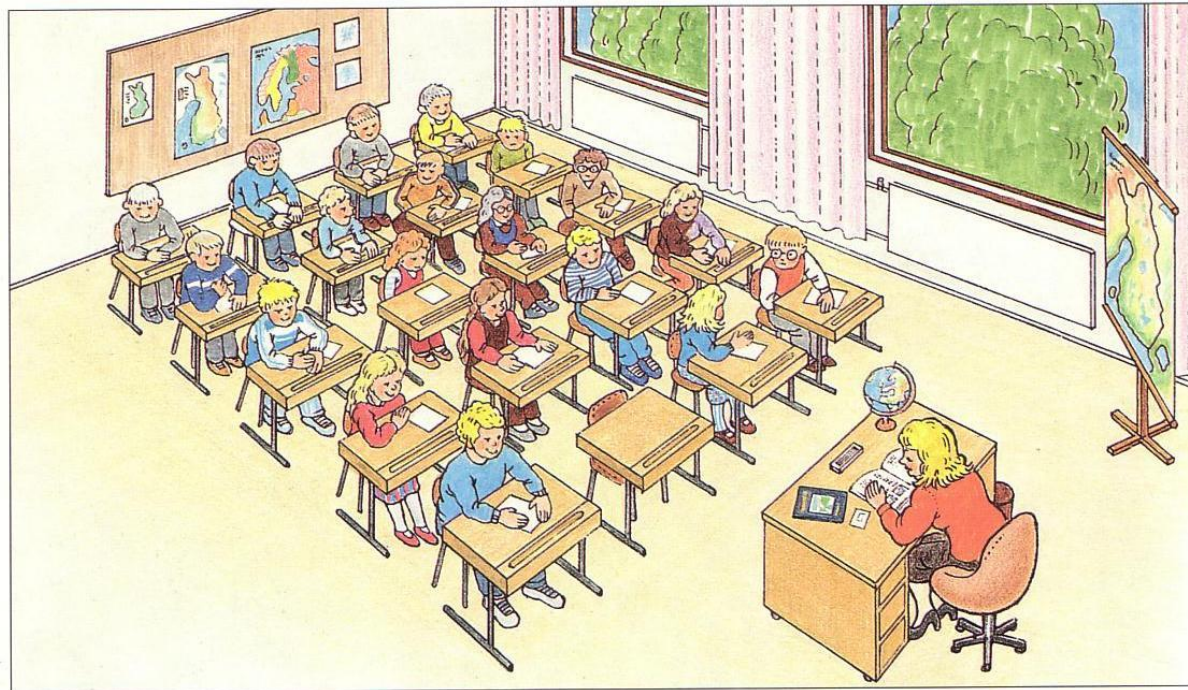

Könnyen értelmezhető tér- kép

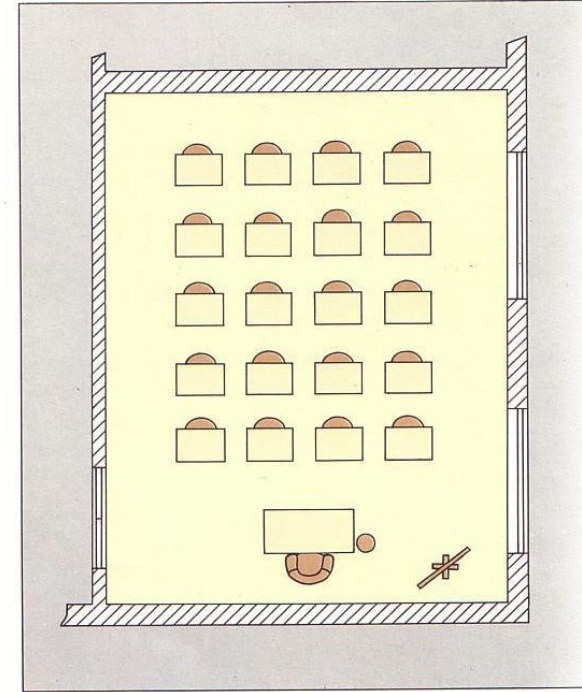
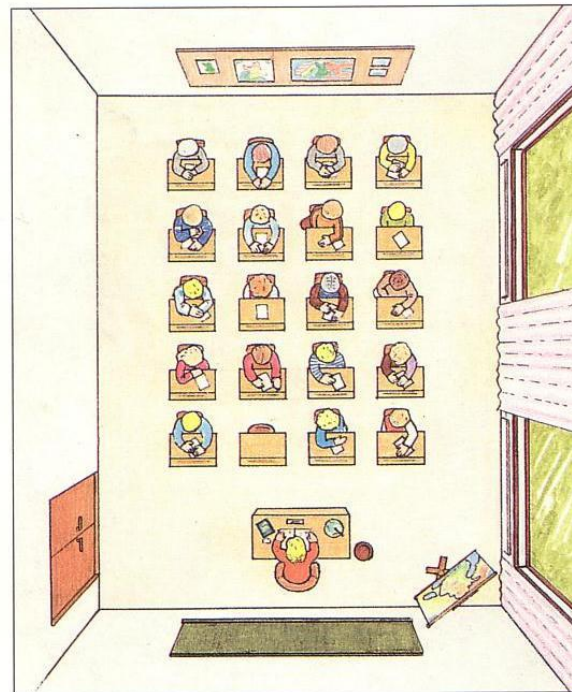
Forrás: Peruskoulun KARTTAOPAS, Maanmittaushallitus Helsinki 1985

- Szűk, biztonságos környezetből indulunk a nagyobb kihívások felé.

- Tájékozódási játékok

Tornatermi tájékozódás

a feladat átrendezéssel végtelenül variálható

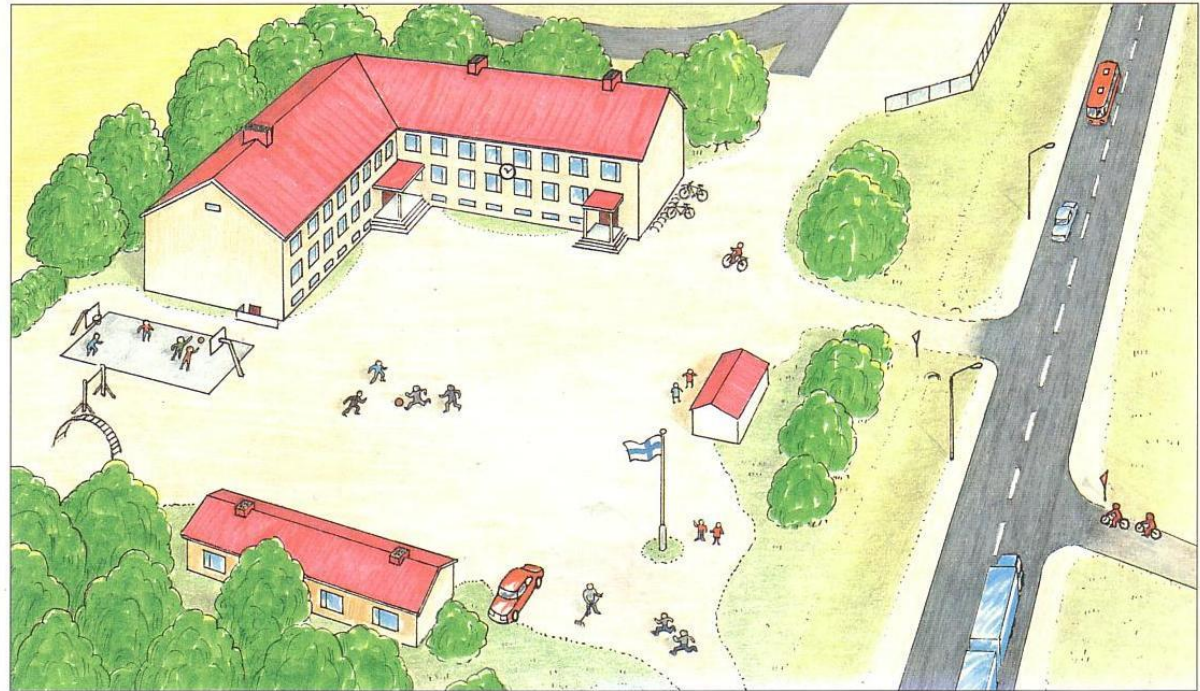
Gympasalen, Bana 4

SKOL SPRINTEN

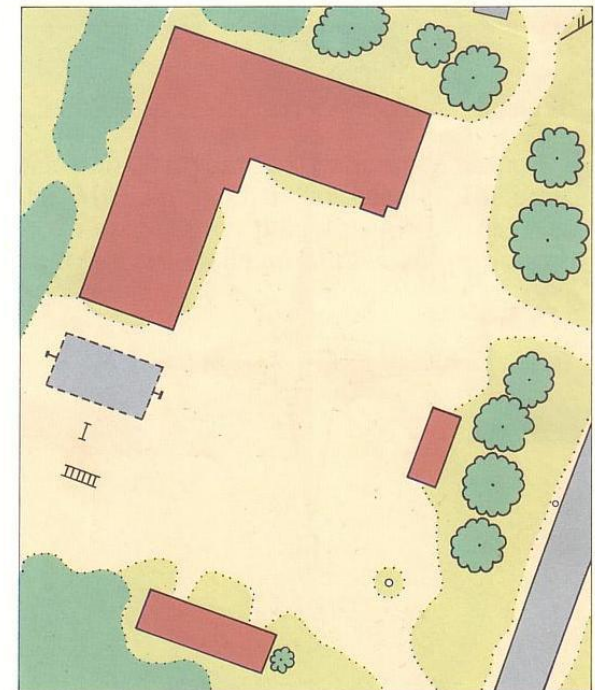
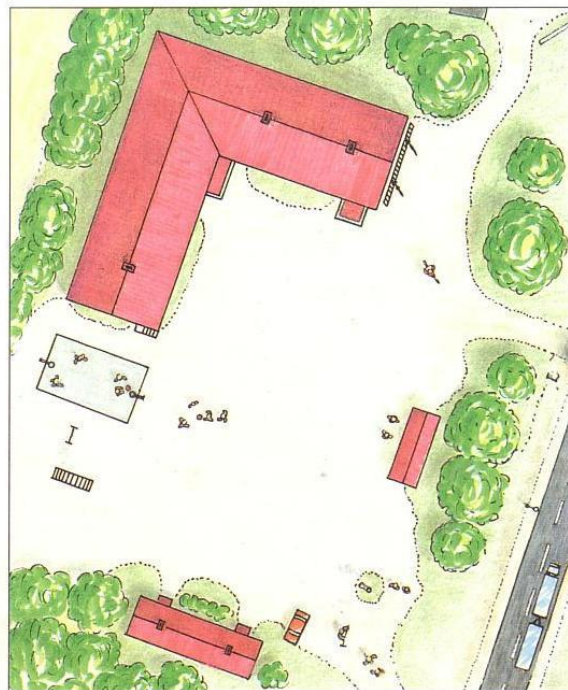
Jelkulcs

- Svédszekrény
- Svédszekrény
- Svédszekrény, kicsi
- Ugródeszka
- Pad
- Szőnyeg
- Matrac
- Terelőkúp

- Az iskolaudvar:

játéktér a
tájékozódás-
hoz

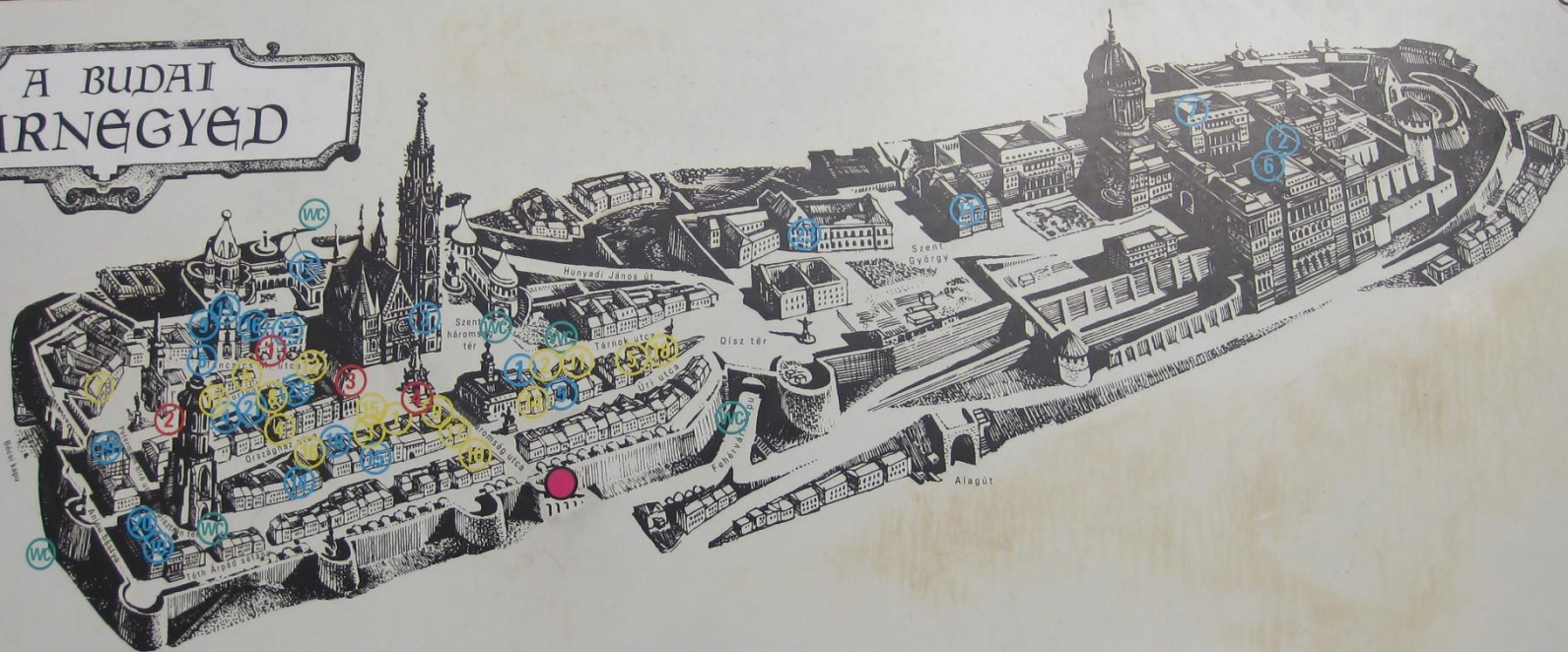

táborhelyi tájékozódás,
már a térképrajzolás is lehet feladat

Panoráma kép a Budai Várról, takart tartalmak

A BUDAI VÁRNEGYED

Múzeumok, kiállítóterek Museen, Ausstellungsräume Museums, exhibitions

- 1 Arany Sas Patika Múzeum
- 2 Budapesti Történeti Múzeum
- 3 Mátyás-templom – Egyházművészeti Múzeum
- 4 Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum
- 5 Budavári Panoptikum, Labirintus
- 6 Országos Széchenyi Könyvtár
- 7 Magyar Nemzeti Galéria
- 8 Középkori Zsidó Imaház
- 9 Zenei Történeti Múzeum
- 10 Haditörténeti Múzeum
- 11 Ludwig Múzeum
- 12 Hilton Galéria

- 13 Art Gallery
- 14 Telefónia Múzeum
- 15 Múterem Galéria
- 16 Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
- 17 Szent Mihály Kápolna
- 18 Várbarlang
- 19 Országos Levéltár
- 20 Budavári Önkormányzat

- 21 Litea Könyvesház
- 22 Magyar Borok háza
- 23 Várszínház

Éttermek / Restaurants

- 1 Alabárdos Étterem
- 2 Aranyhordó Étterem
- 3 Fekete Holló Étterem
- 4 Régi Országház Vendéglő
- 5 Sissy Étterem
- 6 Pest-Buda Vendéglő
- 7 Király Étterem
- 8 Fortuna Étterem
- 9 Ruzsuzum Cukrászda
- 10 Miró Kávéház
- 11 Tárnok Kávézó
- 12 Jankó Kortárs Magyar Étterem (Contemporary art of traditional Hungarian cuisine)
- 13 Café Pierot
- 14 Snack Bár
- 15 Drink Bár
- 16 Vörös Ördög Étterem

- 17 Fehér Galamb Étterem
- 18 Korona Cukrászda
- 4 Burg Hotel

Szállodák Hotels

- 1 Hilton Budapest Hotel
- 2 Hapimag Hotel
- 3 Hotel Kulturinnov

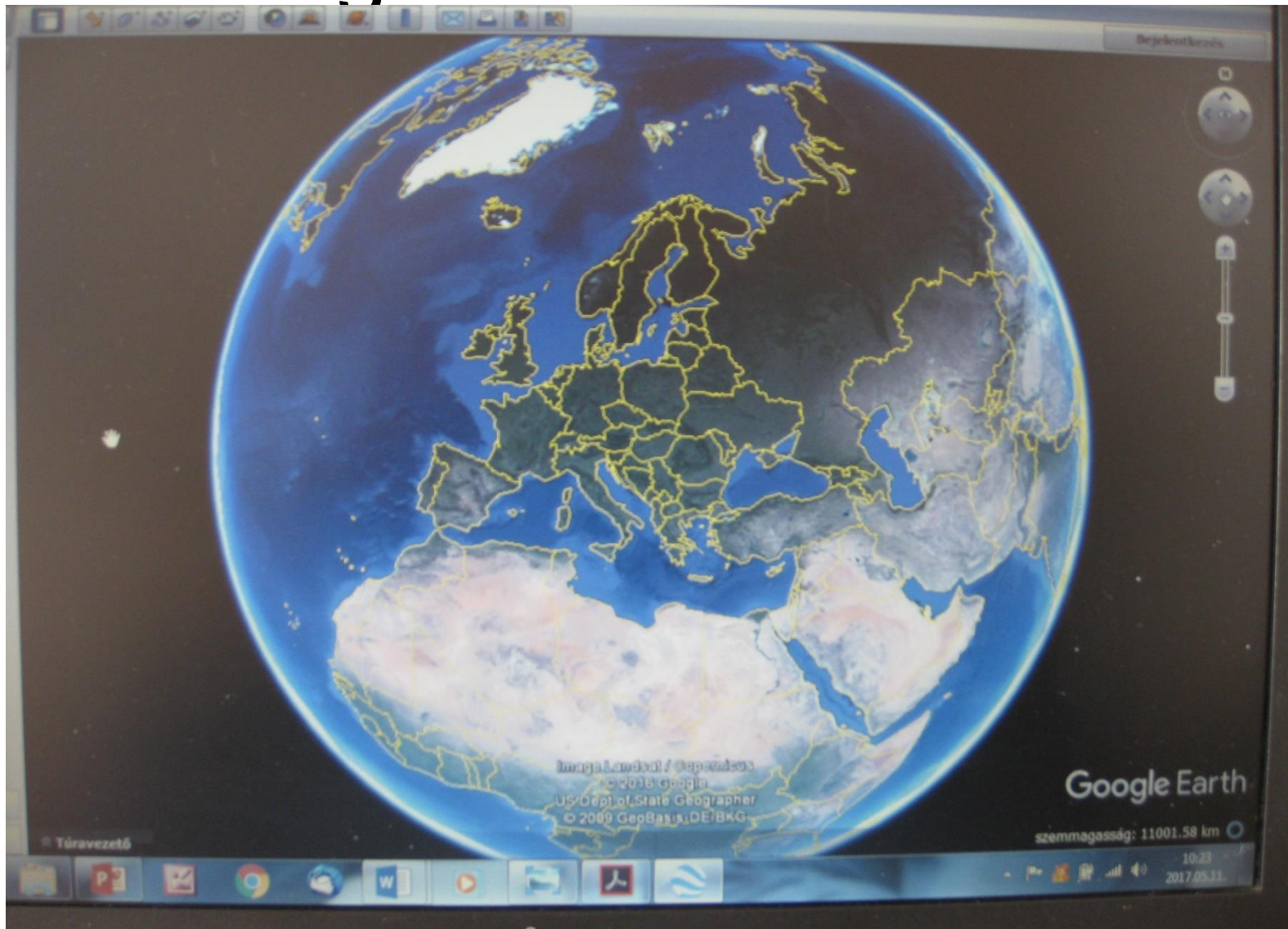
Sípálya térkép, a takarásban lévő elemek torzított rajzával

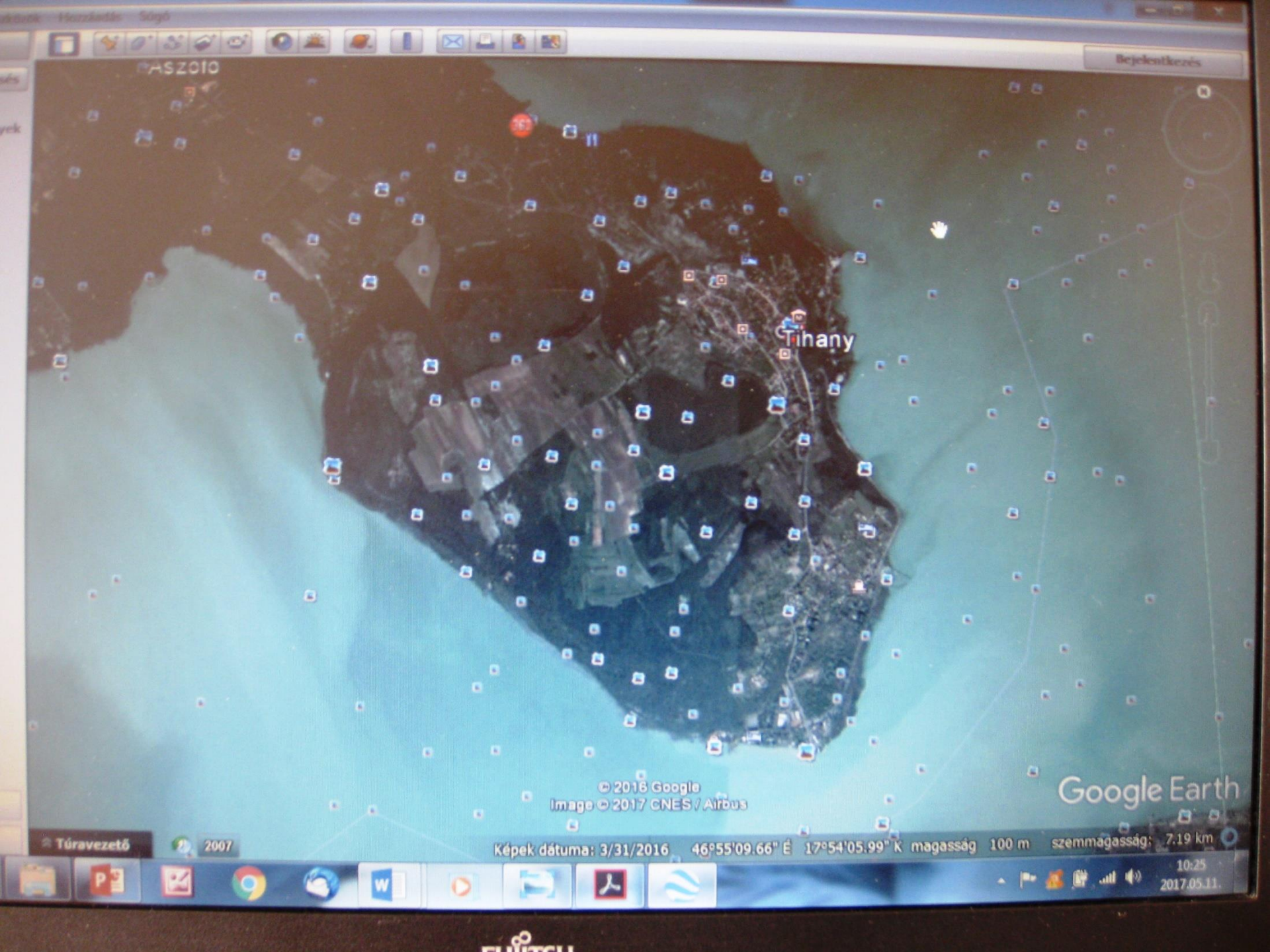
**Makett, élmény Lübeckben
és vakok térbeli információja**

A legújabb térkép-értelmezési megközelítés fordított.

A Google Earth használata az űrből közelít, és vezet rá a tájékozódásra

PASZÓLO

Bejelentkezés

Tihany

© 2016 Google
Image © 2017 CNES / Airbus

Google Earth

Képek dátuma: 3/31/2016 46°55'09.66" É 17°54'05.99" K magasság 100 m szemmagasság: 7.19 km

2007

10:25
2017.05.11.

Interneten elérhető
turistatérkép:
turistautak.hu
geocaching.hu

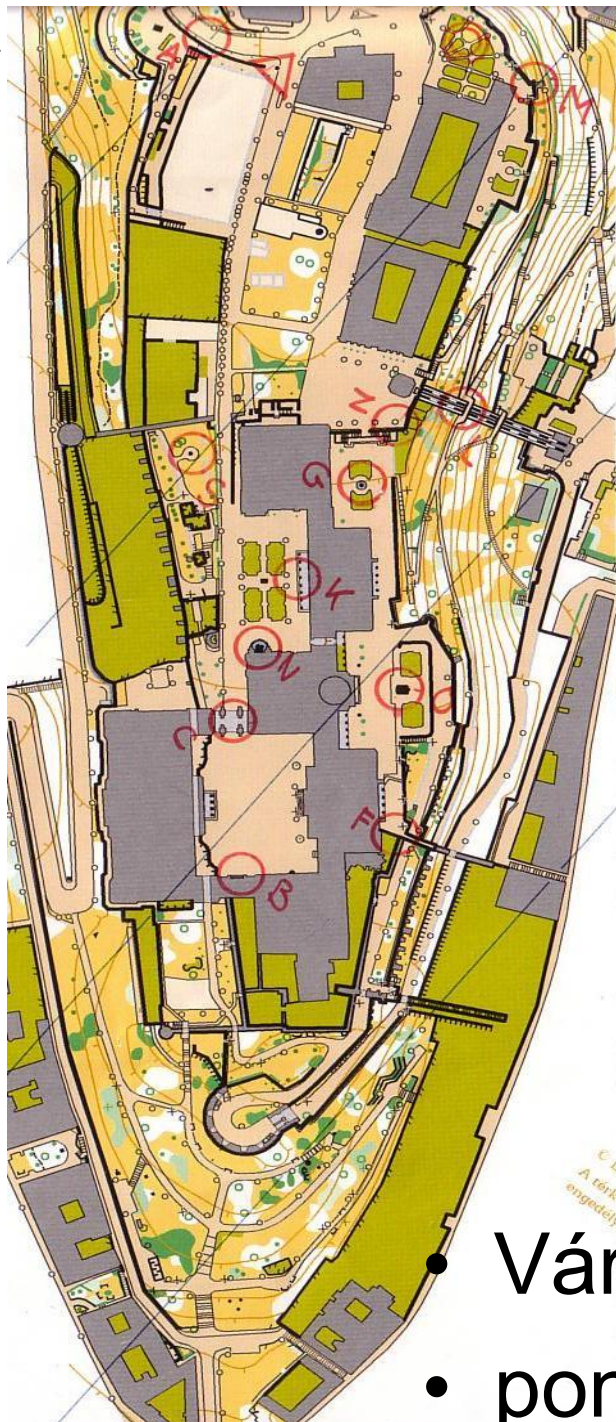
Légifotó és tájfutó térkép

Képes térkép: a távolságok és irányok helyesesek, + látnivalók képeivel

*

▶ **START: ÖREG HUSZÁR** (Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Walder Gyula)

A: Lovag és apródja (ismeretlen szerző)
Milyen színű az alakok öve?

B: Budapesti Történeti Múzeum bejárati szobrai (Senyei Károly)
Mit szimbolizálhat a két szoborcsoport?

C: Oroszlános Kapu
oroszlánok között?
Mi a különbség az alagút két oldalára helyezett oroszlánok között?

F: Sétány vége
Hány rácsos kapu látható alatt, a kőtár területén?

G: Halászó fiú (Senyei Károly)
Hány fiú alak van a szobron?

K: Magyar Nemzeti Galéria B épületének homlokzata
Hány szobor díszíti?

L: A Buda-vári sikló feletti hidacska
Milyen széles a híd (lábfejekkel kimérve) ?

M: Rondella
Hány tornyát lehet látni innen a (Schulek Frigyes építette) Halászbástyának ?

N: Mátyás kútja (Stróbl Alajos)
Hány állat látható a szoborcsoporton?

O: Savoyai Eugén szobra (Róna József)
Mikor halt meg a Budát törököktől visszafoglaló hadvezér? Felirat!

S: Díszkút
Milyen geometriai formából csobog a víz?

Z: Turul
Mit tart az Árpád-nemzetség totemállata karmai között?

■ **CÉL:** Kőtálás díszkút

- Városi tájfutó térkép, Budai-vár
- pontbegyűjtő feladat

Parktérkép VÁROSLIGET

Méretarány 1: 5000
Alapszintköz 5m
Helyesbítés 1997.

0 100 200 250m

JELMAGYARÁZAT

- domb, tereplépcső
- szilárd burkolat: állandó járműforgalommal
- szilárd burkolat: járműforgalom lehetséges
- szilárd burkolat: gyalogosforgalom, sportpálya
- ösvény, gyalogút
- fás terület
- tisztás
- bozótos
- sűrű bozótos
- vízfelület
- ivókút, szökőkút
- épület
- pad
- emlékmű, szobor
- buszmegálló

PWT 1997/6.		3.3 km	
1	31		
2	32		
3	33		
4	34		
5	35		
6	36		
7	37		
8	38		
9	39		
10	40		
11	41		
12	42		
13	43		
14	44		

Helyesbítette és rajzolta:
Sóter János
Sóter Márton

Kiadja: MTFSZ

Tájékozódási segítségek

IRÁNY	TÁVOLSÁG	ALAK
én központ	kisebb- nagyobb	egyszerű formák: rajz, oldalnézet
viszonyítás ismert helyhez	kőhajítás (látható táv)	térlátás: bonyolultabb formák, perspektívikus és madártávlati ábrázolás kép-térkép,
É-i irányhoz	fertály óra (idő)	itiner: régi térkép, (Ókori- kelet) sorra fűzött helyszínrajzok
	Mérték- egység	dimenziók reális ábrázolása

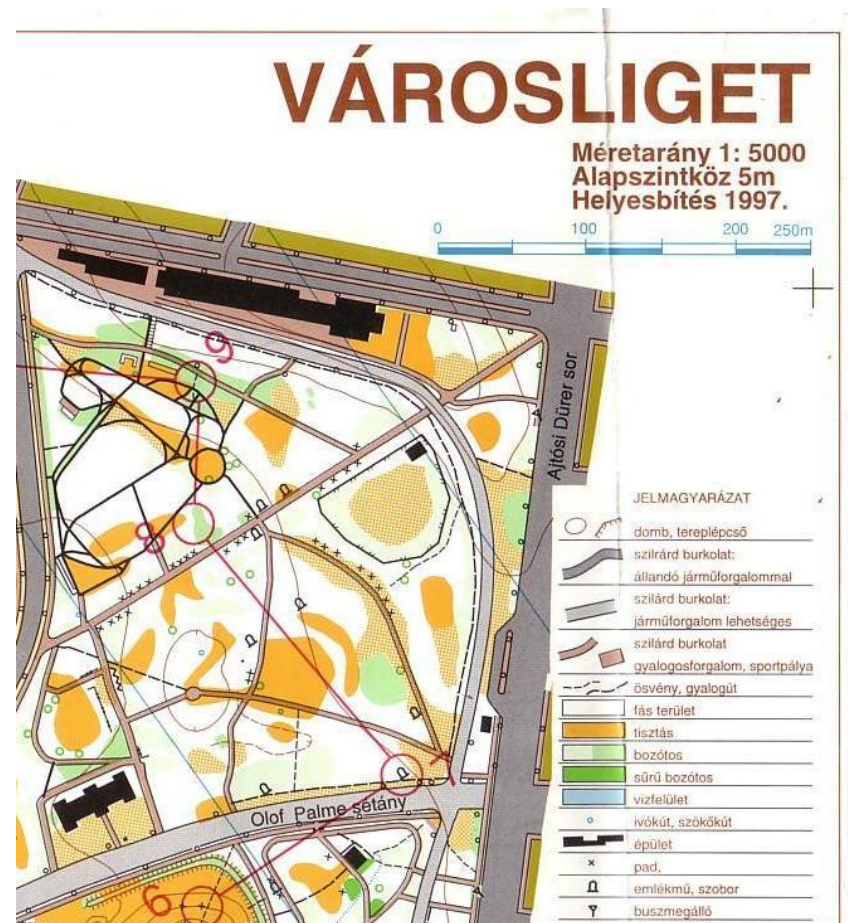
A térkép: a valóság kicsinyített pontos mása

- **Méretarányok:** (ezek tört számok)
 - 1:1 nincs kicsinyítés, (makett, tervrajz)
 - 1:2 van (autó modell)
 - 1:10 (kisgép, berendezés tervrajzok)
 - 1:50 parkok rajza kertészeknek
 - 1:4000 parkok rajza tájfutóknak
 - 1:200.000 megyetérképek
- MIT JELENT A MÉRETARÁNY?

→ a kicsinyítés mértéke

ARÁNYMÉRTÉK:

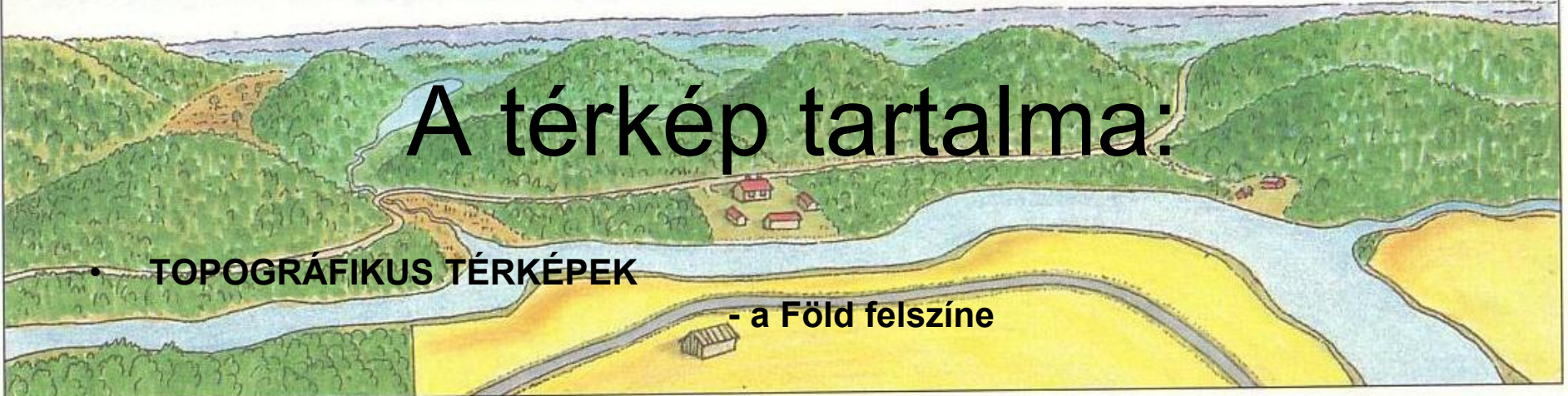
- „Léptékvonalzó”
olyan számegegyenes
amelyen a
valóságnak megfelelő
távolságok
vannak feltüntetve,
Az északvonalak (É)
távolsága a térképen
a legjobb segítség a
távolságbecsléshez!
Turistatérképen 1 km-es
négyzetháló!

A térkép tartalma:

- **TOPOGRÁFIKUS TÉRKÉPEK**

- a Föld felszíne

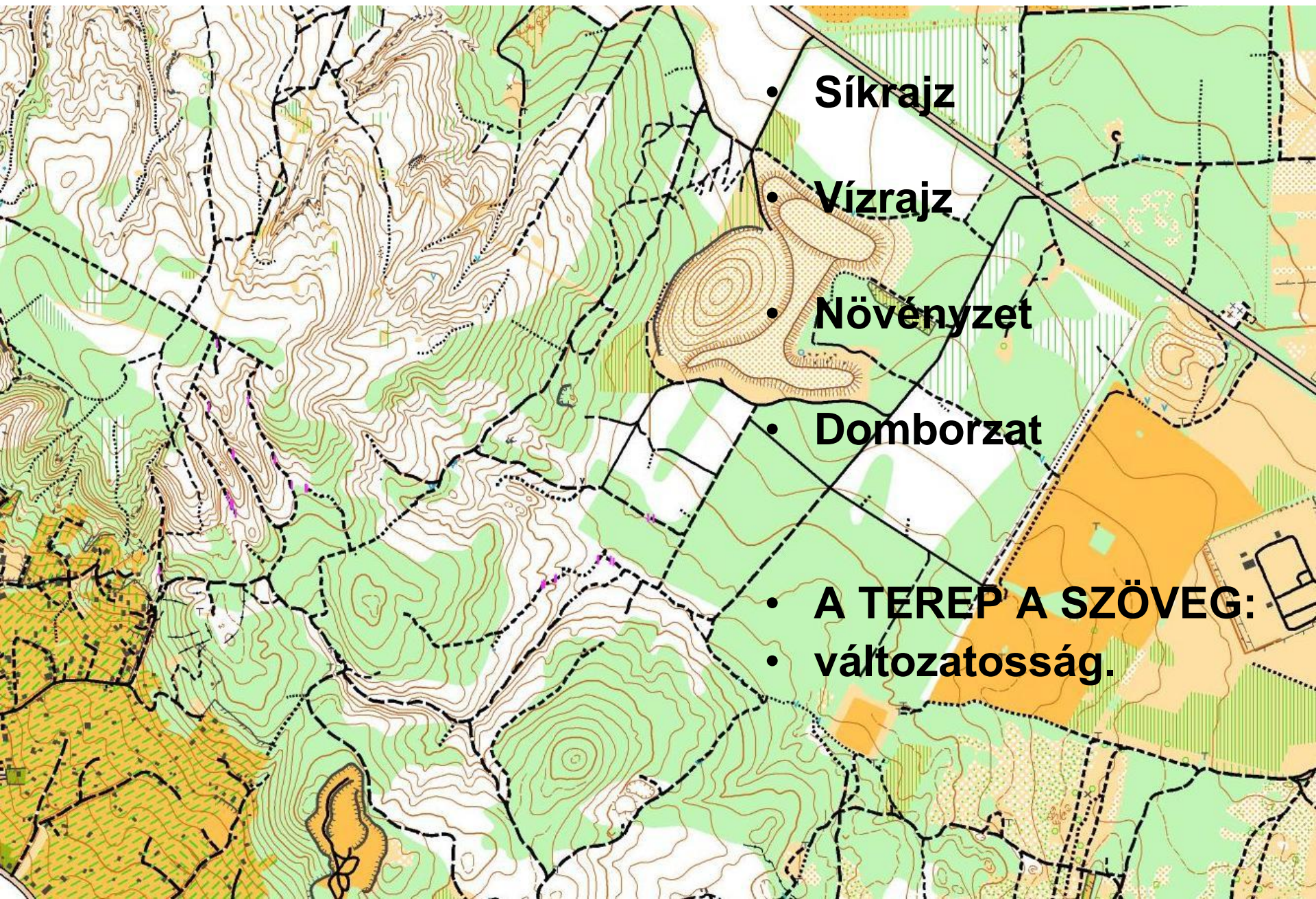

- **TEMATIKUS TÉRKÉPEK:**

nyersanyag, közet, ipar, lakosság, népesség, mezőgazdaság, meteorológia, történelmi események, stb.

A tájfutó térkép jelei: ez az ABC!

- **Síkrajz**

- **Vízrajz**

- **Növényzet**

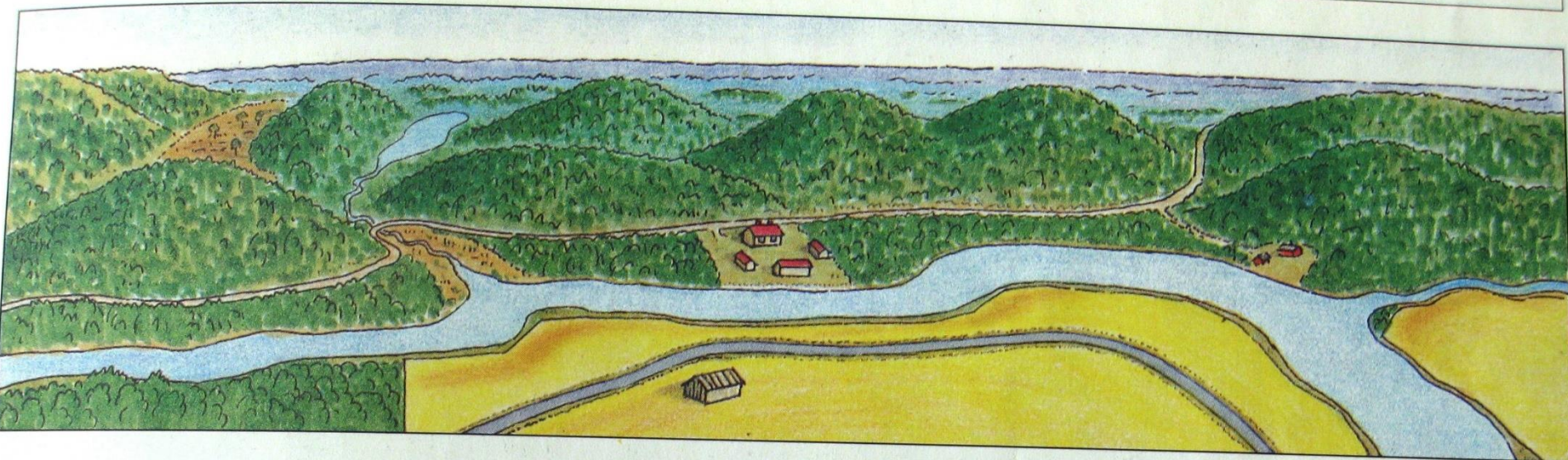
- **Domborzat**

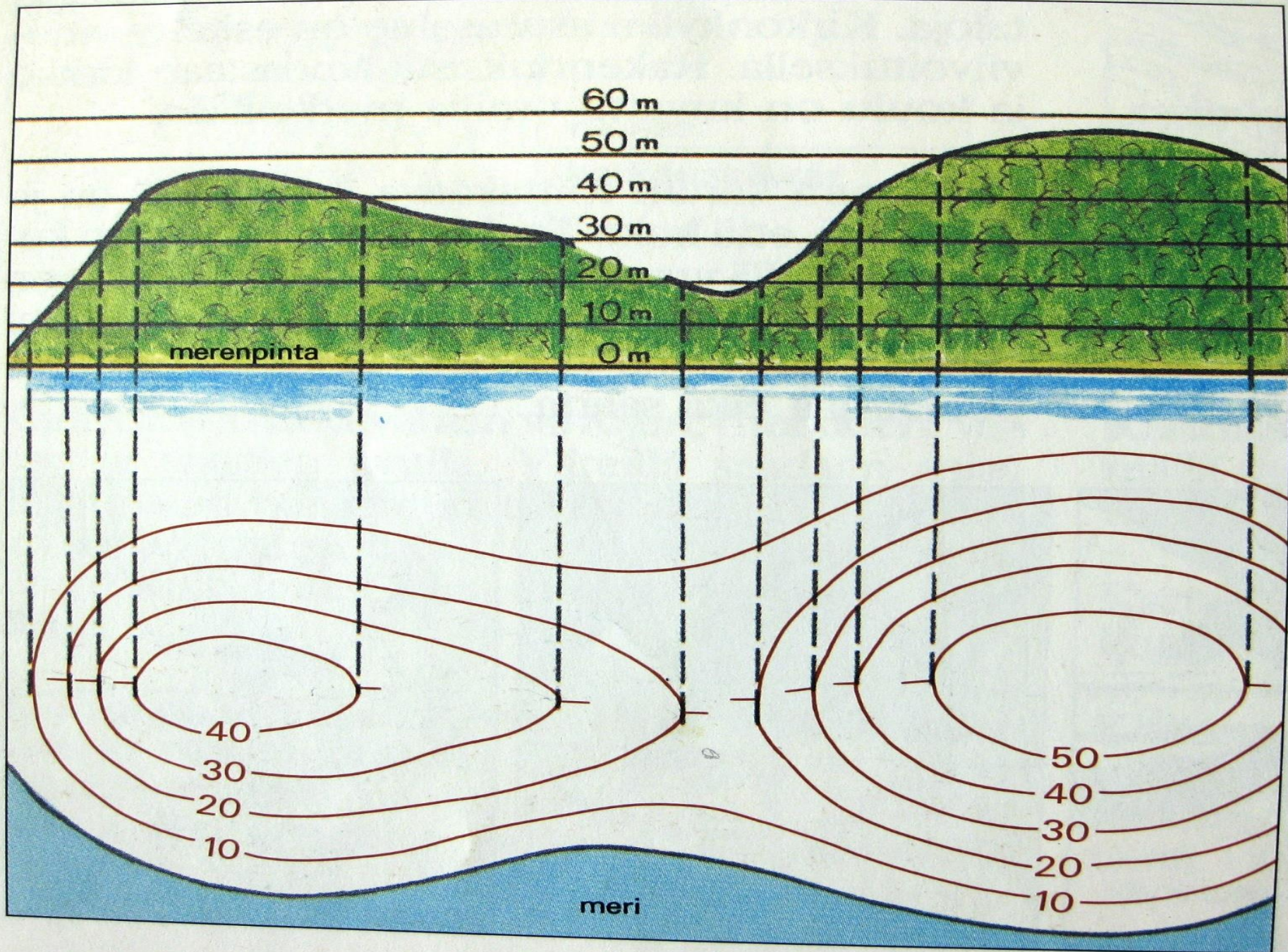
- **A TEREP A SZÖVEG:**

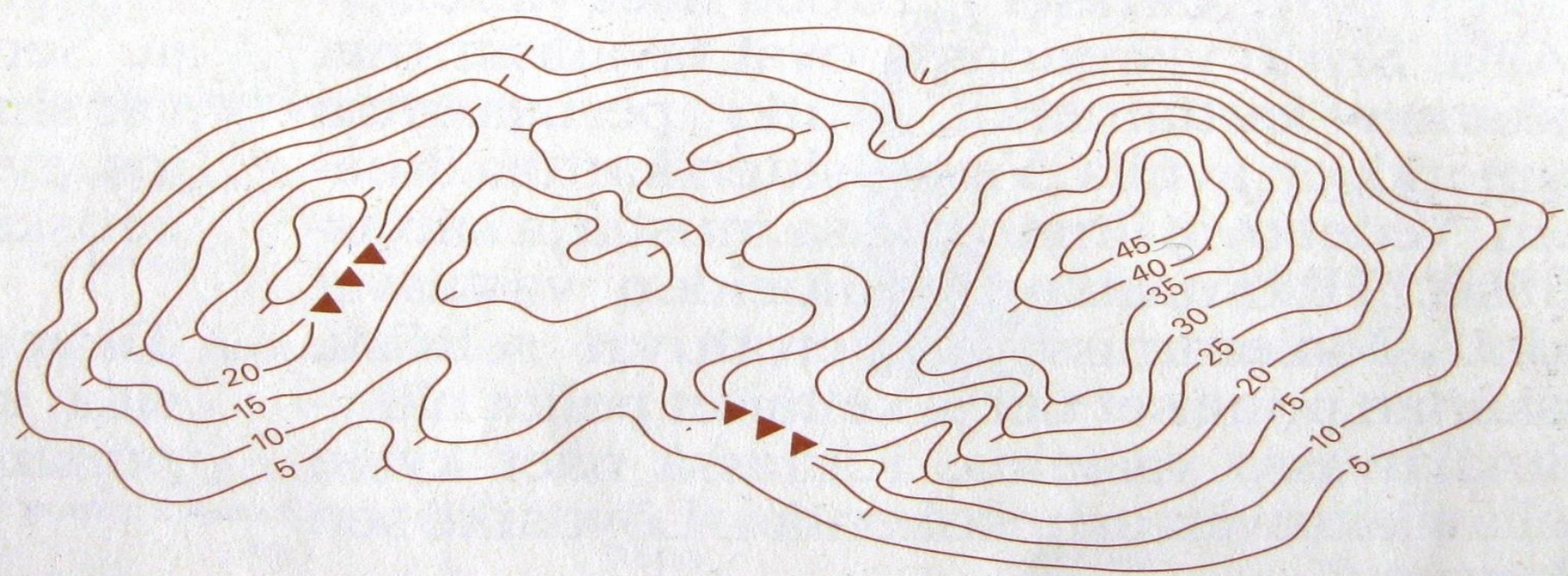
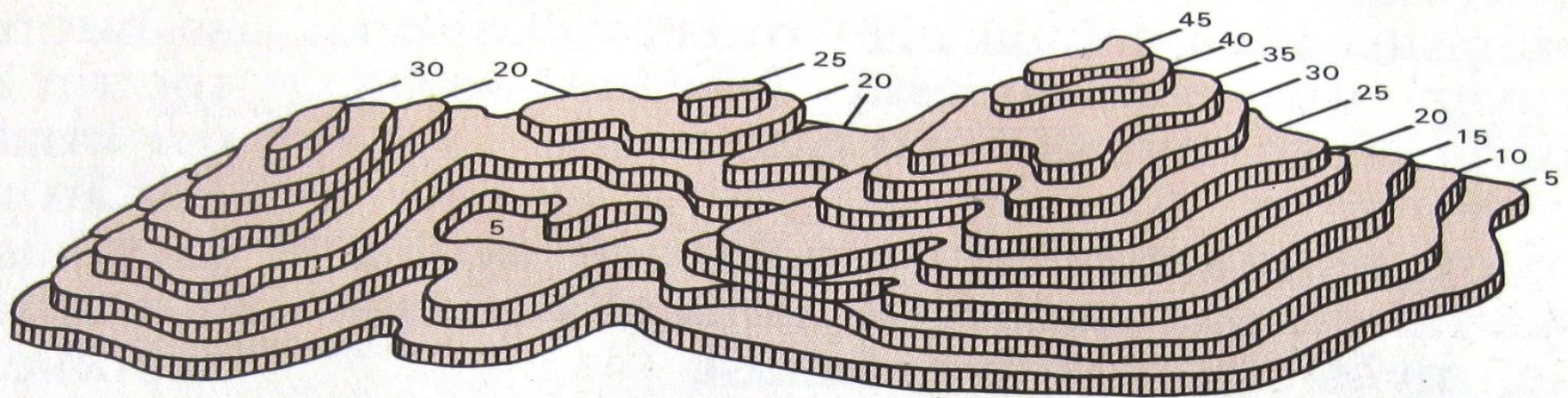
- **változatosság.**

A turista térkép jelei

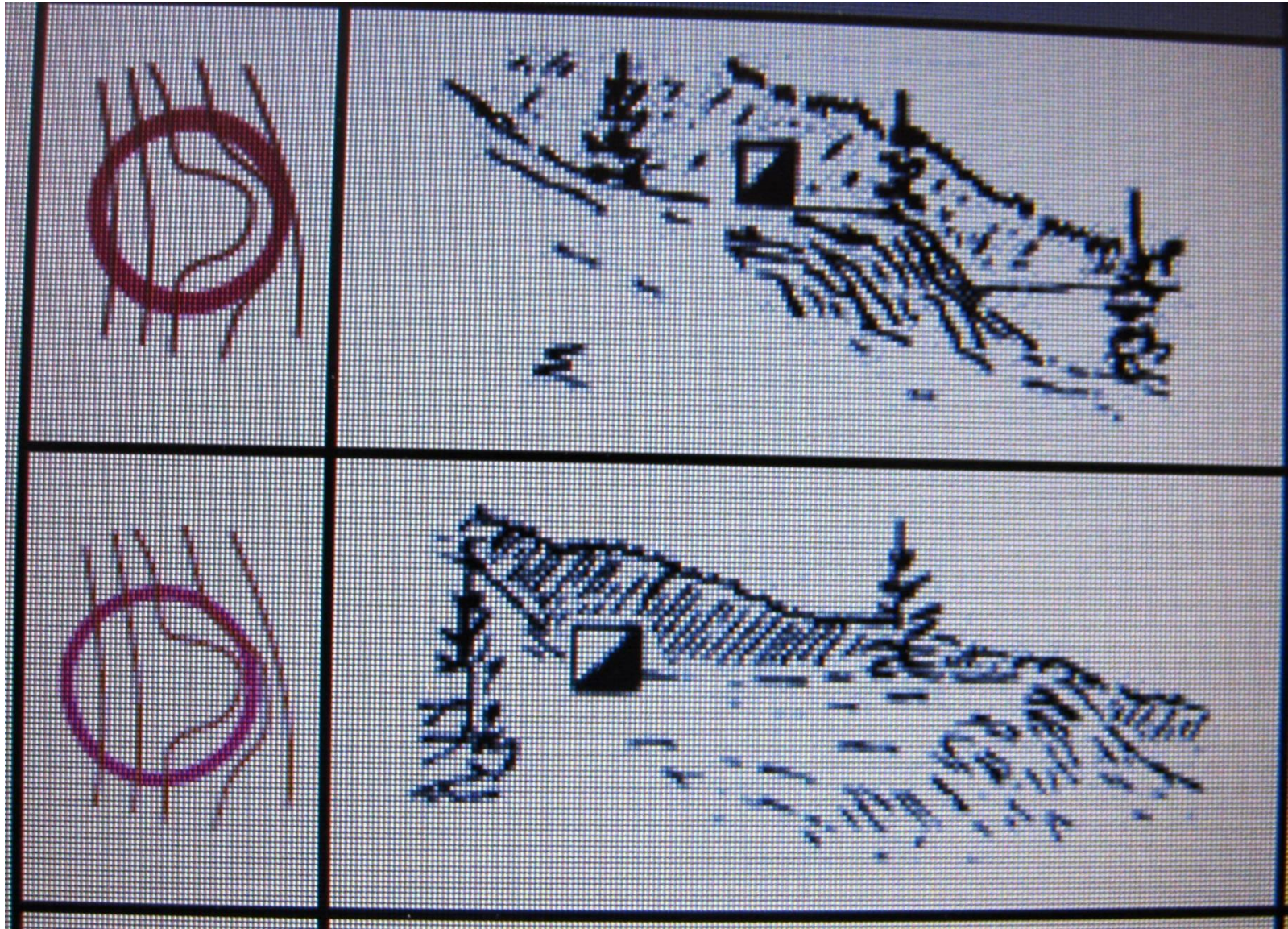

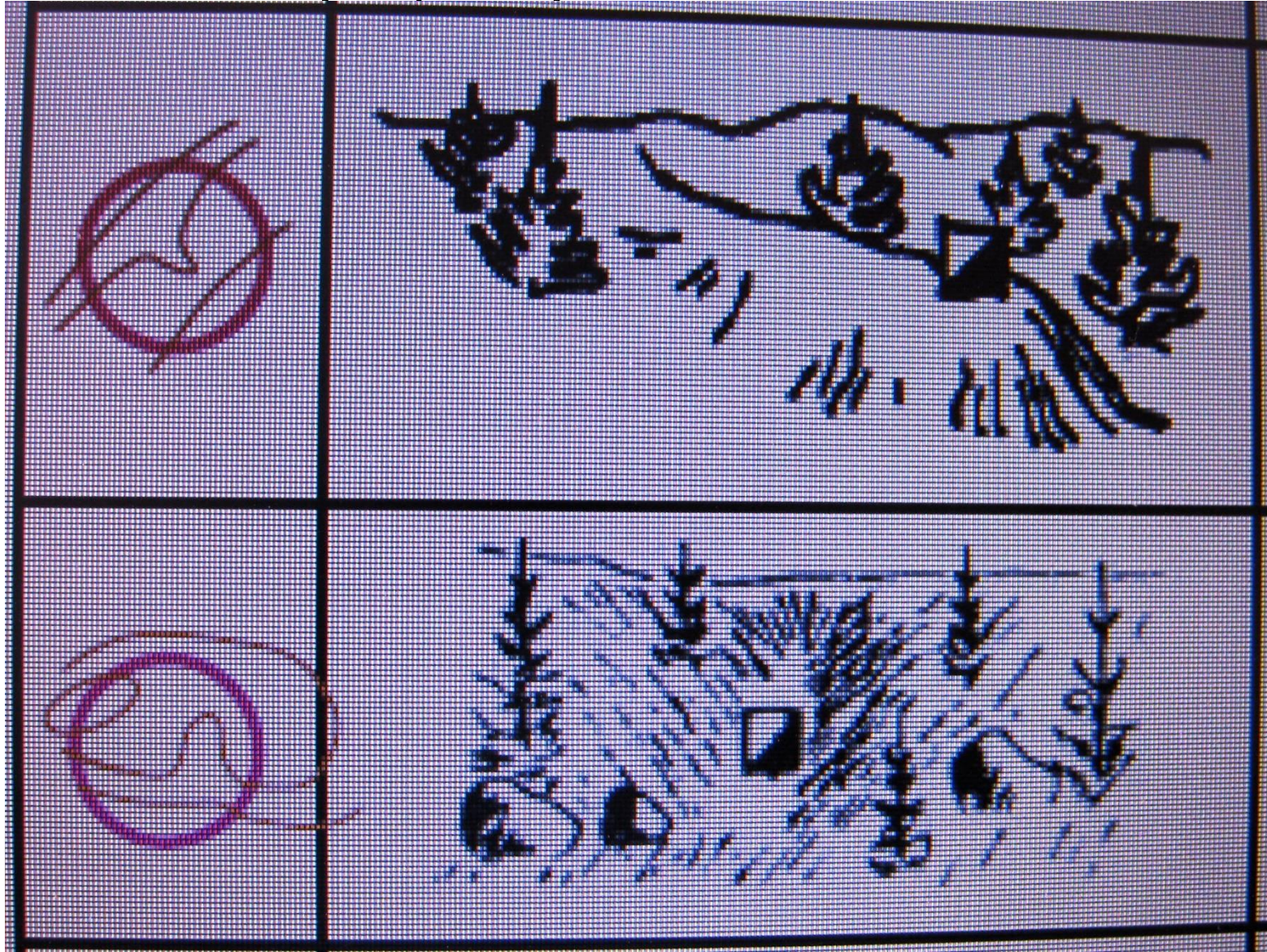
Bója jelöli az ellenőrző pontokat, Öskü térsége, tájkerékpáros világbajnokság

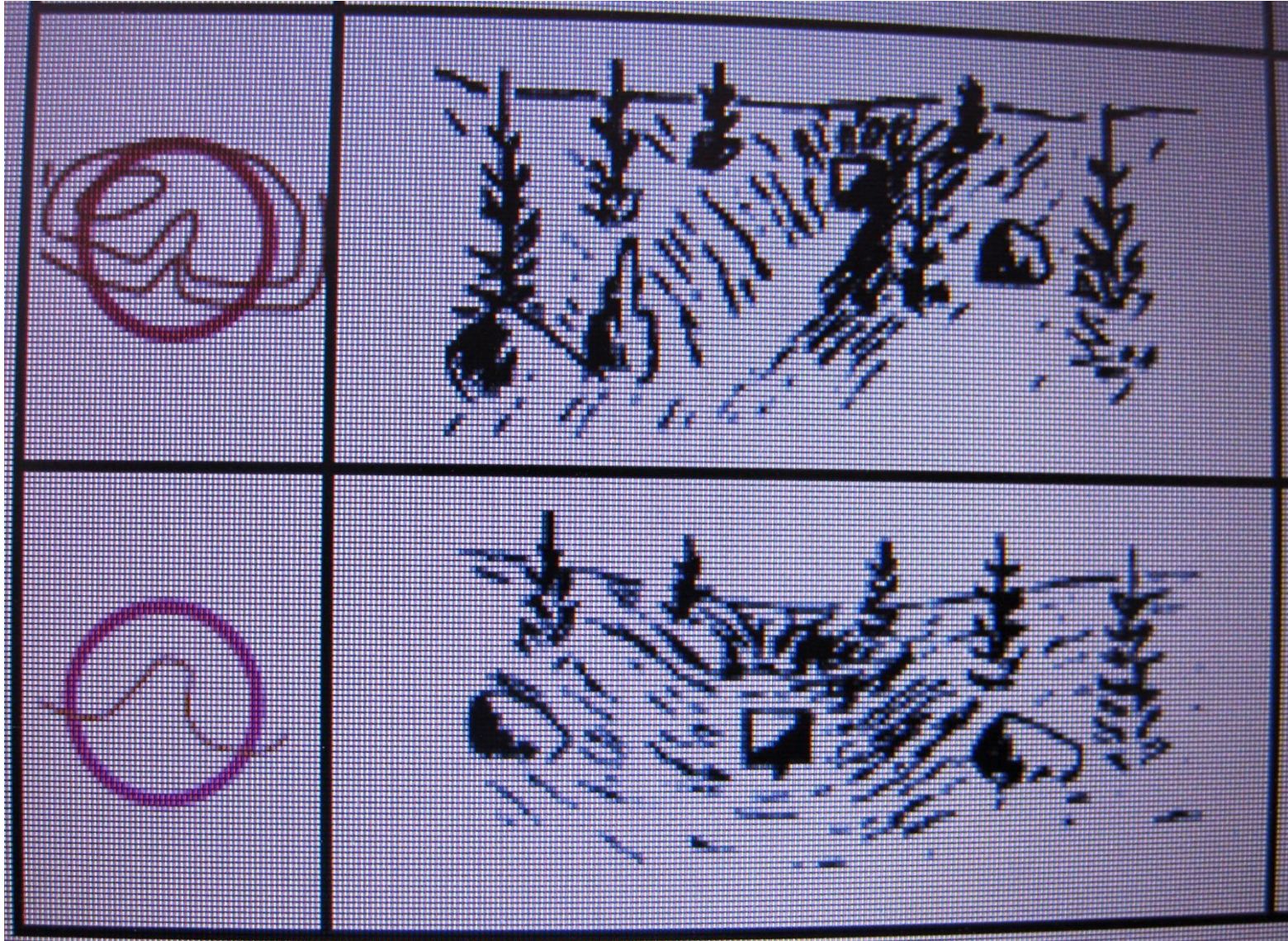
Domborzati elemek:
pihenő szélén, pihenő tövében

Domborzati elemek:
kis orr tetején, horpadásban

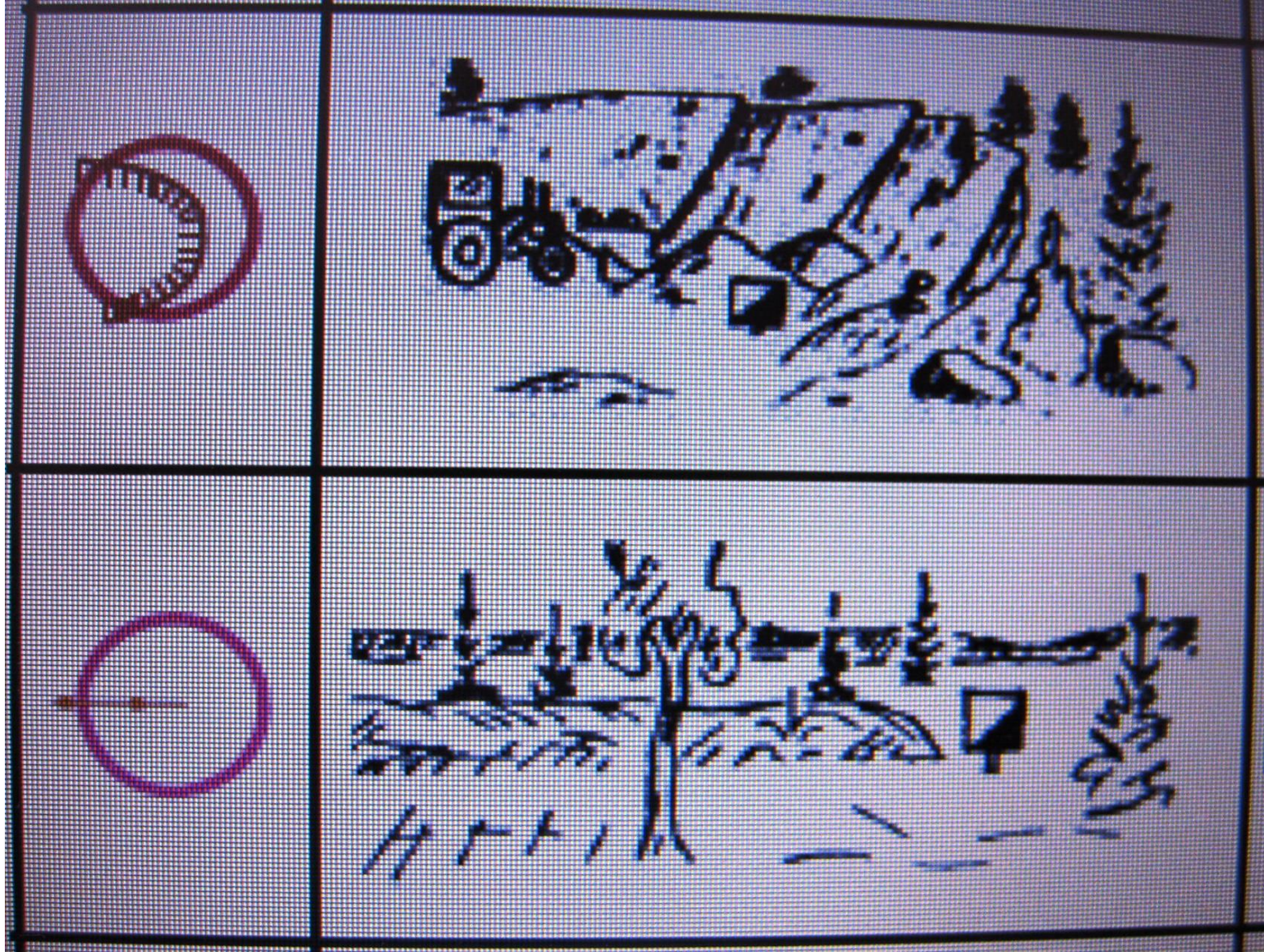
Domborzati elemek:
metsződésben, lapos metsződésben

Domborzati elemek: földletörés lábánál, kis kőfejtőben

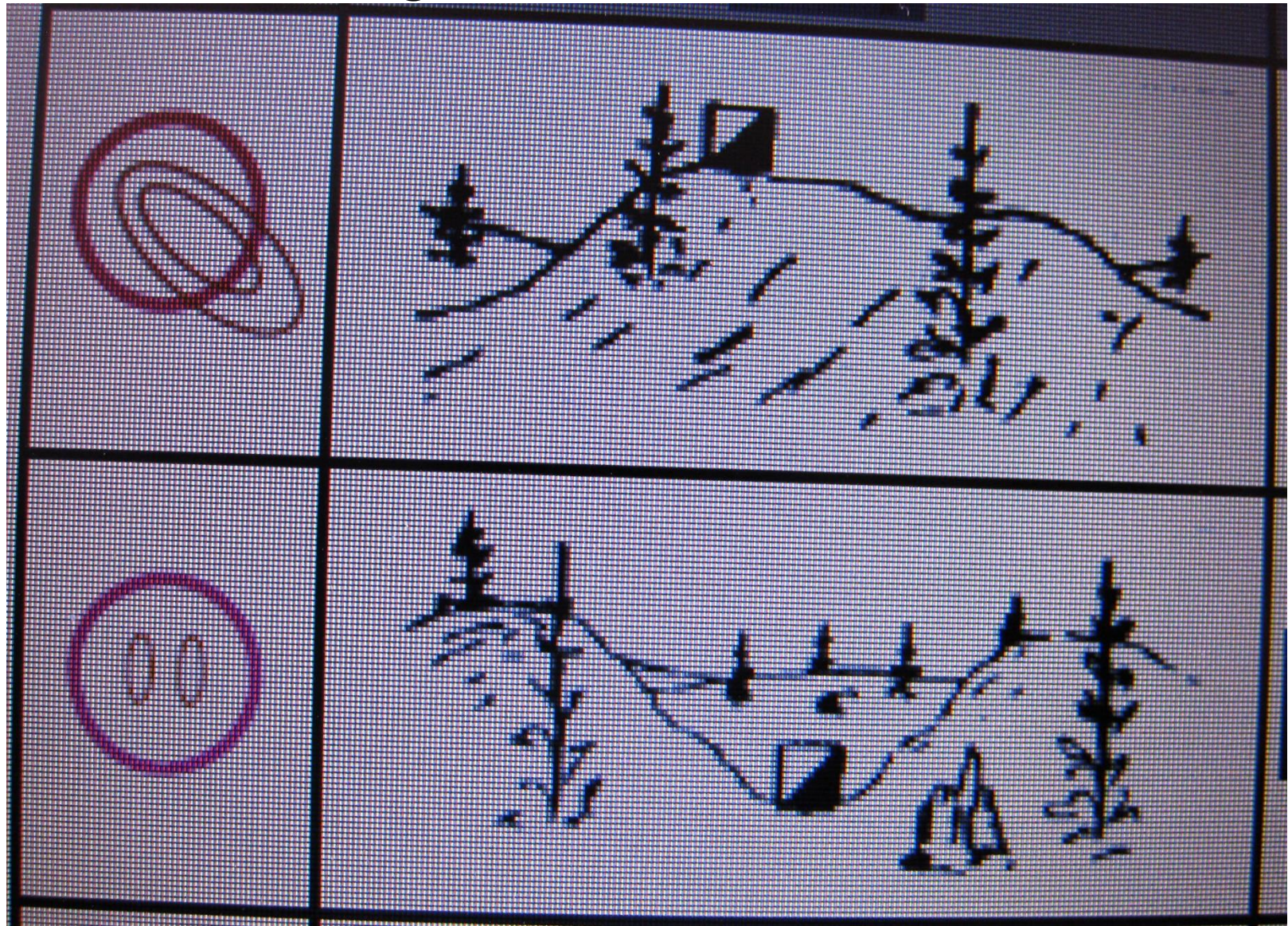
Domborzati elemek:
kőfejtő letörése, töltés vége

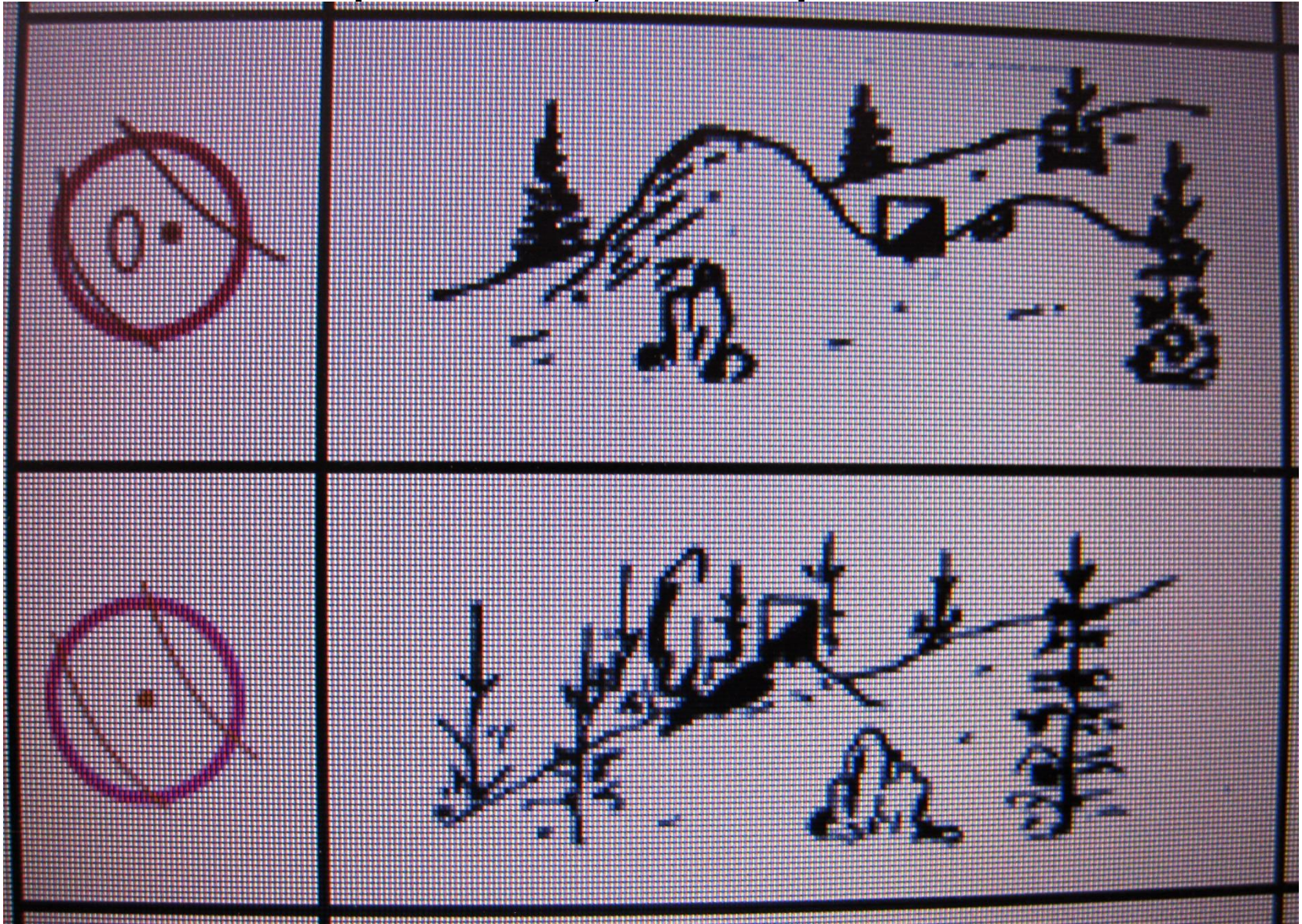
Domborzati elemek:
metsződés alapján, szárazárok vége

Domborzati elemek:
domb ÉK-i végén, dombok között

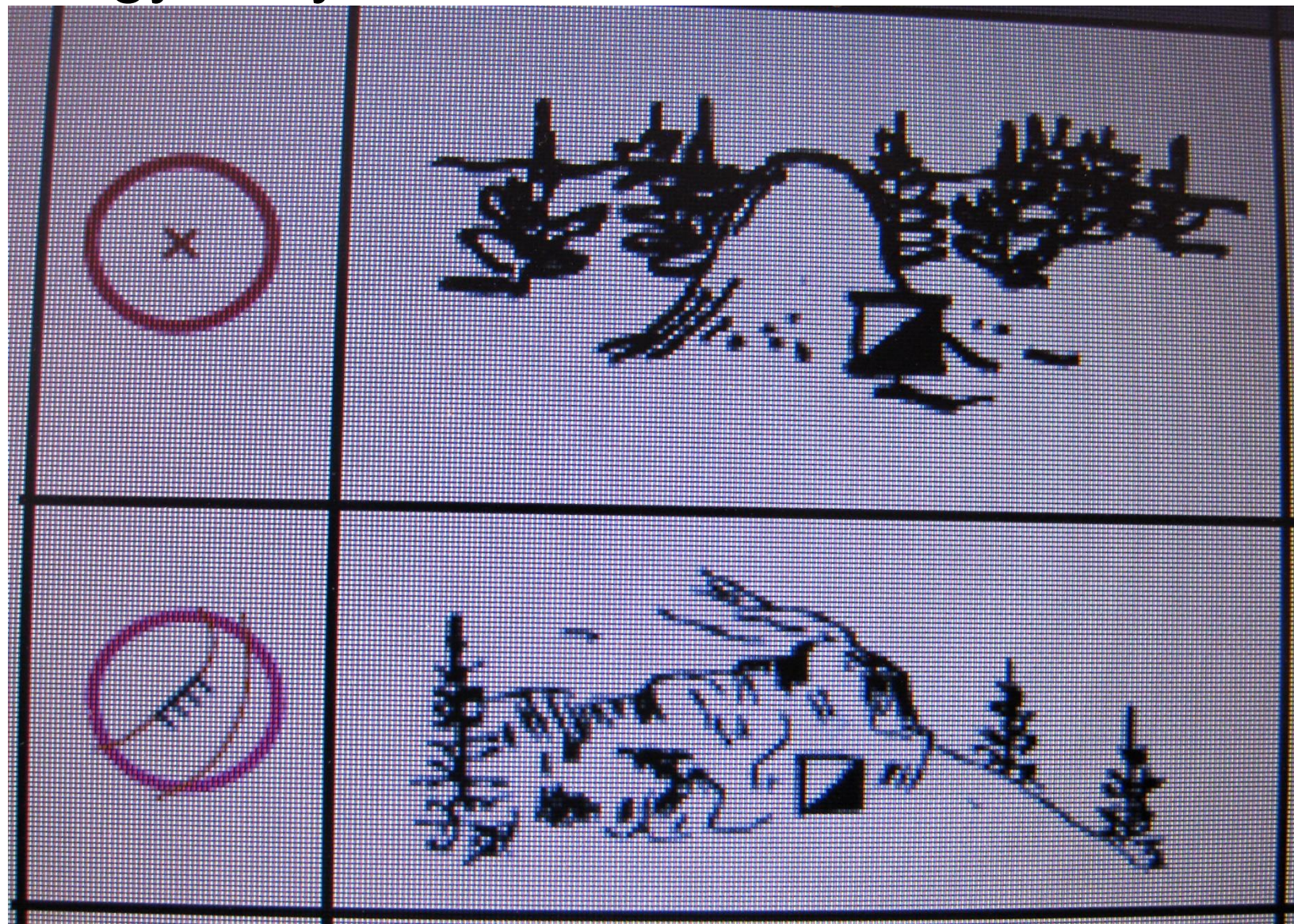
Domborzati elemek:
domb és kúp között, kis kúp

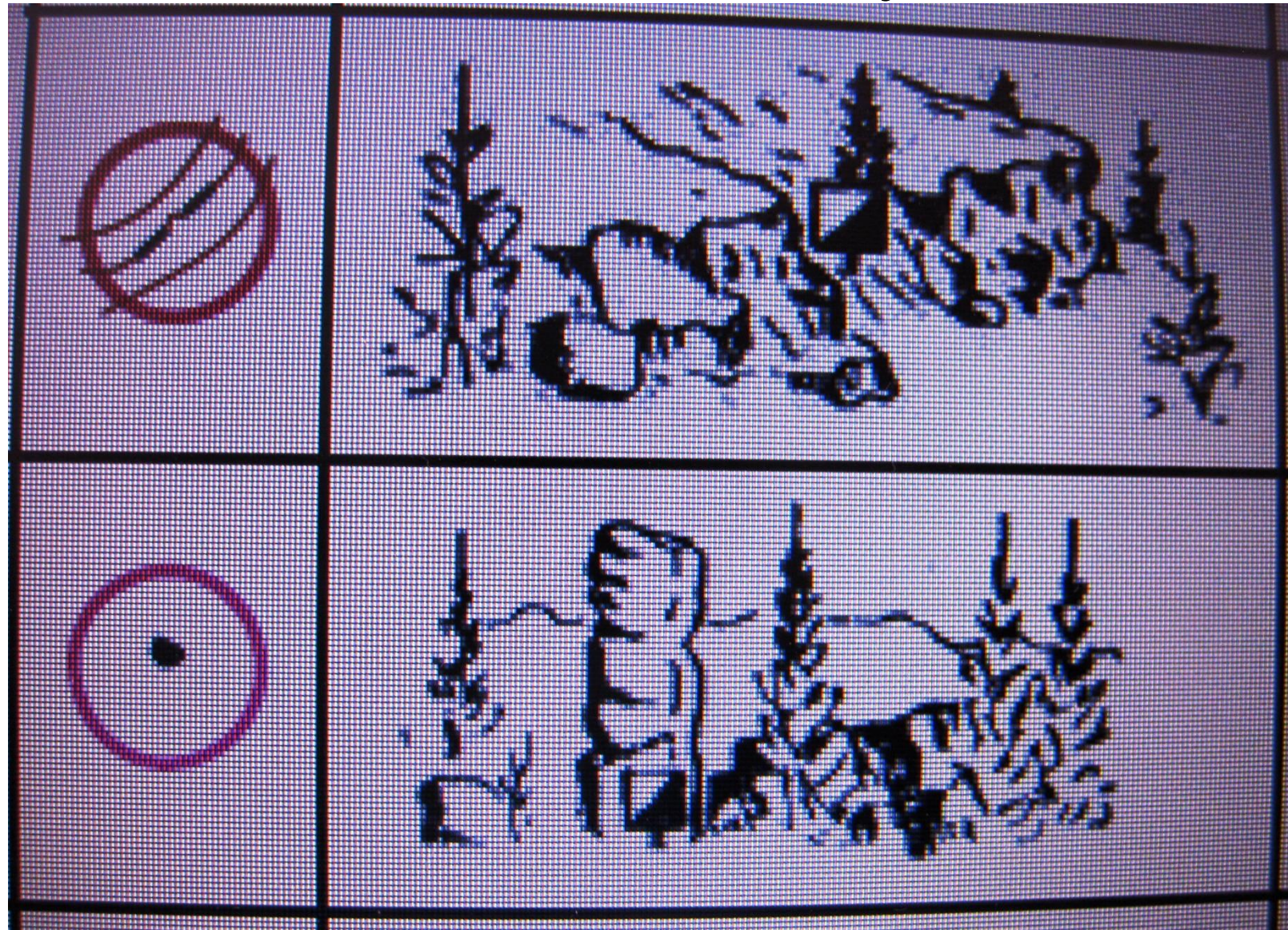
Domborzati elemek: nyereg, mélyedés

Domborzati elemek:
hangyaboly, sziklaletörés lába

Domborzati elemek:
sziklafalak között, sziklatorony lábánál

Kis és nagy terepformák a Bükkben

Komplex domborzati formák, Gesztessvár, tájkerékpáros világkupa

Tájékozódás = a terep és térkép összevetése

- Mit tudunk eddig?

1. A térkép megértése, mi az a térkép?
2. A térkép színeinek és leggyakoribb jeleinek ismerete.
3. Domborzat, terepidomok ismerete

Képesek vagyunk:

Egyszerű tájékozódási feladatokra tantermi, iskolakerti, városi és parktérképek segítségével.

Milyen rutinok segítik a biztos tájékozódást?

- "hol vagy a térképen" (rajt),

A túrák kiindulópontja mindig legyen egyértelműen azonosítható a térképen és terepen egyaránt.

(kocsmák, végállomások, feliratok, útjelző táblák)

- "hova akarsz menni" (a célpont)

A túraterv felkeresendő pontjait a térkép tartalmazza.

- első lépés a térkép tájolása

ehhez a karakteres vonalas tereptárgyak adnak jó segítséget, a kiinduló út biztos beazonosításához nincs szükség iránytűre, vagy tájolóra,

mindenképpen térképolvasással azonosítsunk!

A betájolt térképet irányváltoztatásoknál járjuk körül, és ne azt forgassuk el

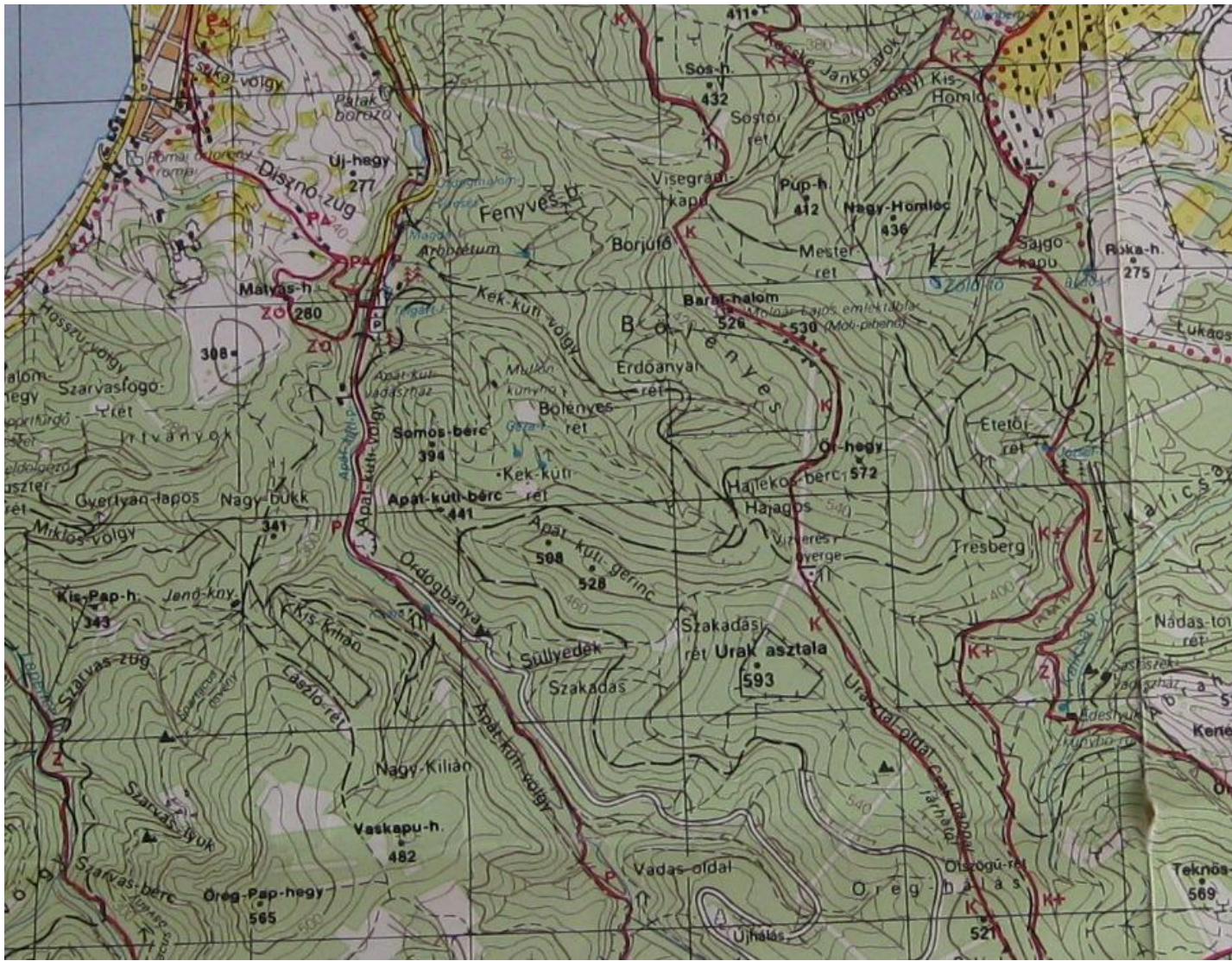
Hüvelykujj technika, és térképhajtogatás

- A nagy méretarányú (pl: 1:10.000) sporttérképek kis lapon részletes tereprajzot tartalmaznak, de kis tereprészleteket ábrázolnak.
- Érdeemes a hüvelykujjunkkal az utoljára azonosított tereppontra fogni. Ehhez a térkép hajtogatása szükséges és megoldható.
- A turistatérképek egy-egy hegységet ábrázolnak, kisebb részletességgel de jóval nagyobb lapon (pl. 1:40.000)
- A hüvelykujj technika nehézkes és a hajtogatás rongálja a térképet.

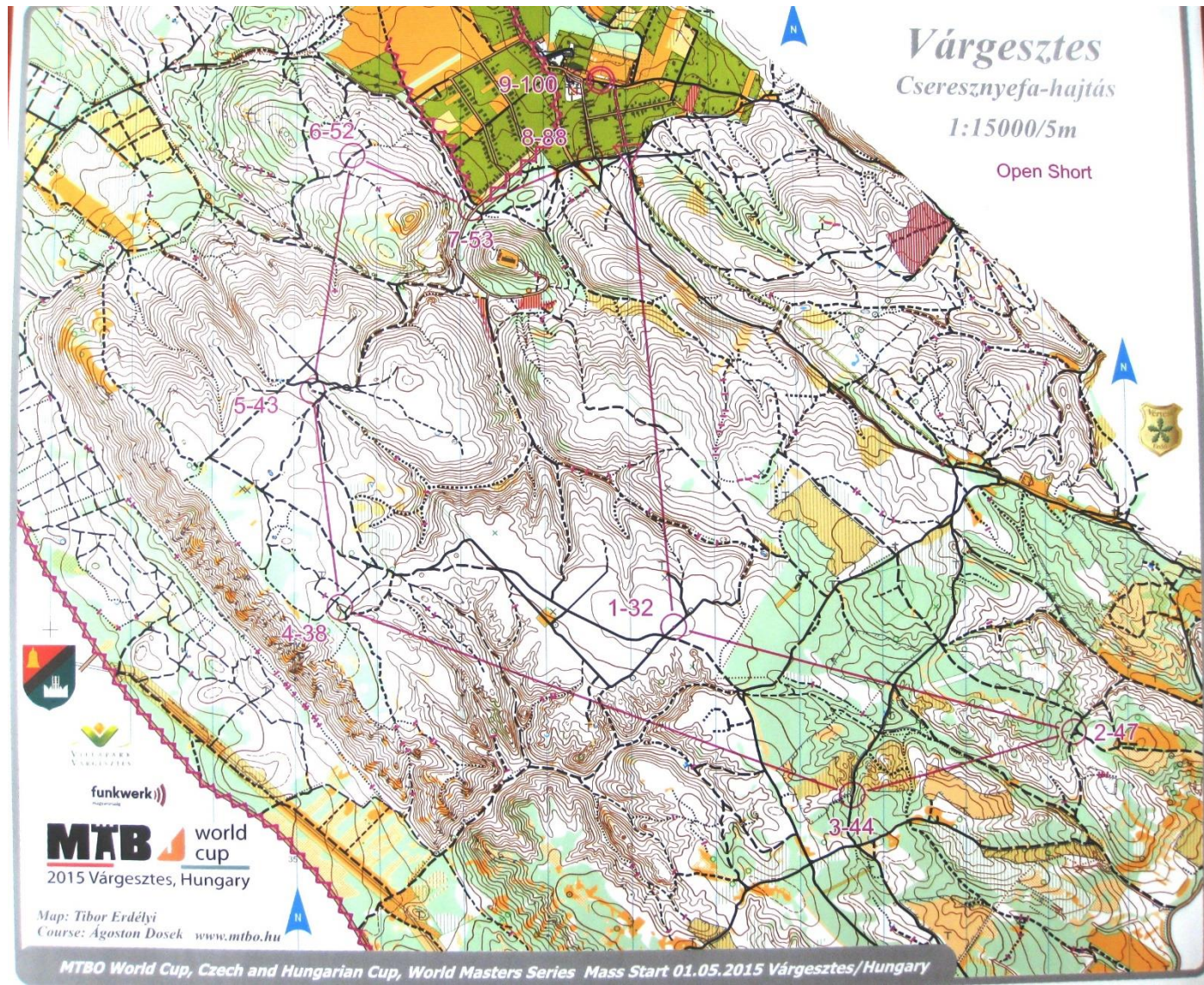
Jól felismerhető vezetővonalak ismerete és tájékozódás ezek mentén.

- A legbiztosabban a turistajelzéssel ellátott utak követhetők, mert azok a térképen és a terepen is jelölve vannak.
- A jelöletlen utak használatával gyorsabban célt lehet érni, ha azokat jól azonosítjuk be.
- Gyakorlottak más vezetővonalakat is kihasználhatnak, pl. rétszéleket, nyiladékokat, hegygerinceket, völgytalpakat vagy töltéseket, stb.

A turistatérképeken a piros színű jelzés a turistaútak jelzése, a kifestett színeket K,P,S,Z kezdőbetűk jelzik (sávjelzés), és a tartalmi jelzéseket is megjelenítik.

A tájfutó térképeken bordó színt használnak a pályajelölésre. Háromszög a rajt, kör az ellenőrzőpont, dupla kör pedig a cél jelölése.

Előre gondolkodás, rövid vagy hosszú útvonalválasztás.

- A célpont irányába vezető lehetőségek közül több szempont szerint tudunk választani, a GPS-szel történő segítségek is „hasonlóan” működnek.
- Legrövidebb útvonal (méterben)
- Leggyorsabb útvonal (időben)
- Legkevesebb szintemelkedés az úton
- Legszebb útvonal (panoráma, vízpart)
- A tájékozódás biztonsága
- Akadályok, veszélyek elkerülése
- Egyéb vonzerők: kilátó, forrás, pihenőhely, stb.

An aerial photograph of a lush green valley. A long, thin line of people is walking across the middle of the valley, moving from the left towards the right. The valley is surrounded by rolling hills and dense green forests. The sky is clear and blue.

Irány, távolság, alak

Hol vagyok, hová megyek, hogy jutok oda?

- A felkeresendő helyszínek között többször kerülünk tájékozódási döntési helyzetbe. Hiába döntöttünk az útvonalról, annak a megvalósítása során is léphetnek fel bizonytalanságok.
- Tudni kell, hogy...
- merre van a célpont,
- mennyire van a célpont,
- milyen módon juthatunk oda.

A vezető vonalak mellett más tereptárgyak figyelembe vétele.

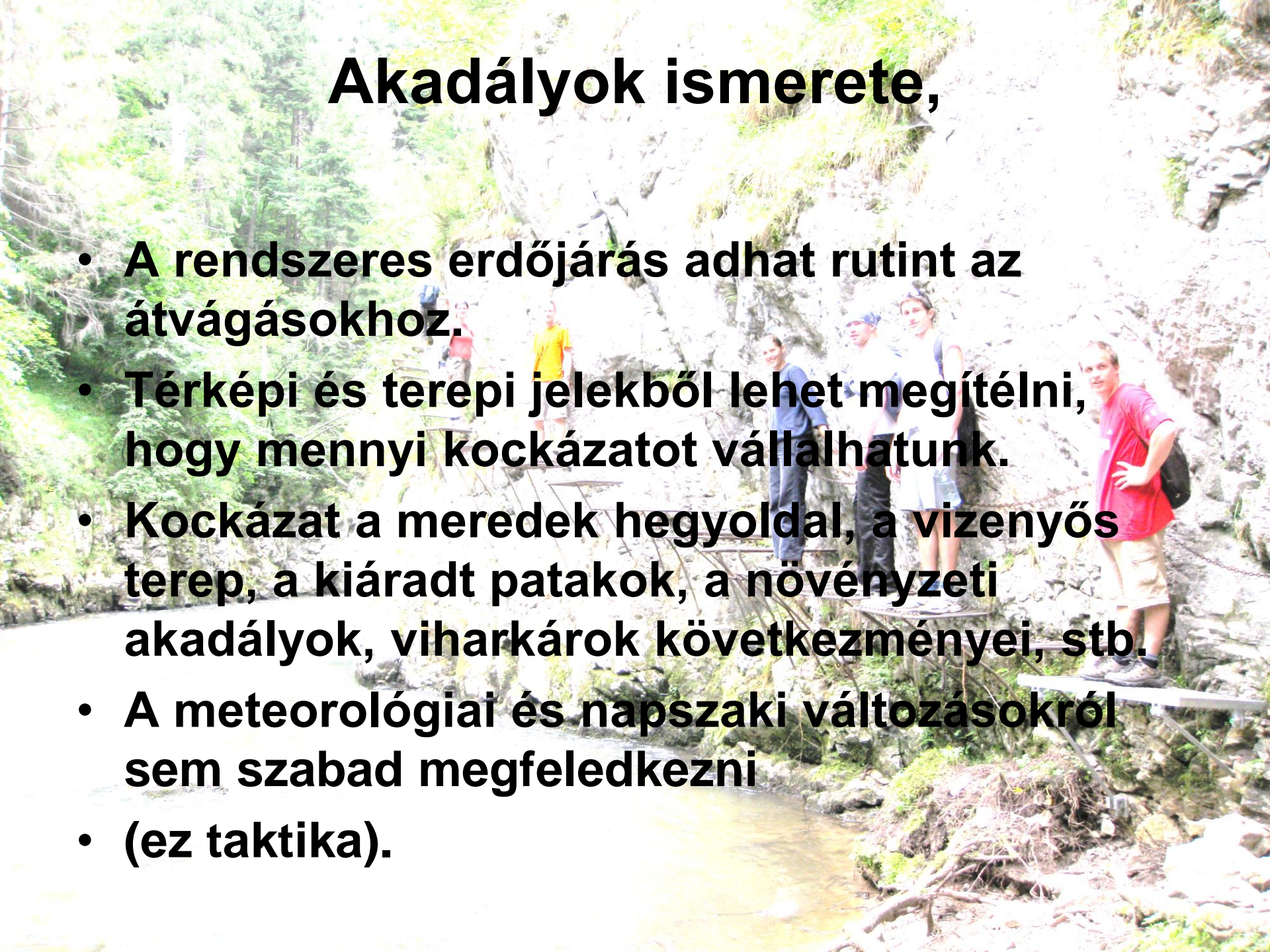
- **Útvonalunk megvalósításakor a kettős tájékozódás elvét kövessük. Keressünk a térképen olyan tereptárgyakat amelyek a kiválasztott útvonal mentén biztossá teszik, hogy jó felé haladunk.**
- **Ezekre főleg az elágazásokat (döntési helyzeteket) követően van szükség.**
- **Fordítva gondolkodva: a terepen észlelt tereptárgyakat azonosítsuk be a térképen.**
- **Az irányváltások és megtett távolságok folyamatos ellenőrzése is biztonságot ad.**

Sarkak levágása, átvágás jól felismerhető vezetővonalak felé.

- A megvalósítás során kínálkozhatnak olyan lehetőségek, hogy rövidítsünk az útvonalunkon. Sokszor ezek a lehetőségek csak a terepviszonyok láttán kínálkoznak föl.**
- Irány és távolság ellenőrzésével, a térkép-terep beazonosítás alapján vállalkozhatunk ilyen szakaszokra.**
- Akkor is bátrak lehetünk, ha a célpont vagy egy biztosan azonosítható köztes pont szemmel látható, eltéveszthetetlen.**

Akadályok ismerete,

- A rendszeres erdőjárás adhat rutint az átvágásokhoz.
- Térképi és terepi jelekből lehet megítélni, hogy mennyi kockázatot vállalhatunk.
- Kockázat a meredek hegyoldal, a vizenyős terep, a kiáradt patakok, a növényzeti akadályok, viharkárok következményei, stb.
- A meteorológiai és napszaki változásokról sem szabad megfeledkezni
- (ez taktika).

támadópont fogalma

vonalas tereptárgy követése közben **az utoljára beazonosított jellegzetességhez** illesztjük az ujjunkat (hüvelykujjtechnika), vagy oda fókuszáljuk a figyelmünket.

pl. útelágazás vagy kanyar, út melletti tereptárgyak, stb.

Gyakorlott tájékozódók a nagy terepformákat is képesek támadópontként használni. Nekik úgy is jelenthet támadópontot egy-egy tereptárgy, hogy nem mennek oda, csak távbecsléssel ellenőrzik a helyzetüket. pl. Erdősarok, mélyedés, vadles, stb.

Tájéoló használat, iránymenet

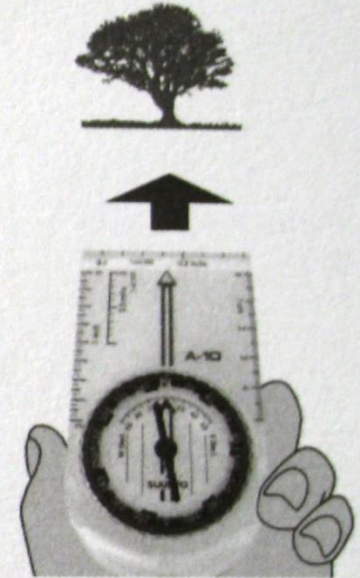
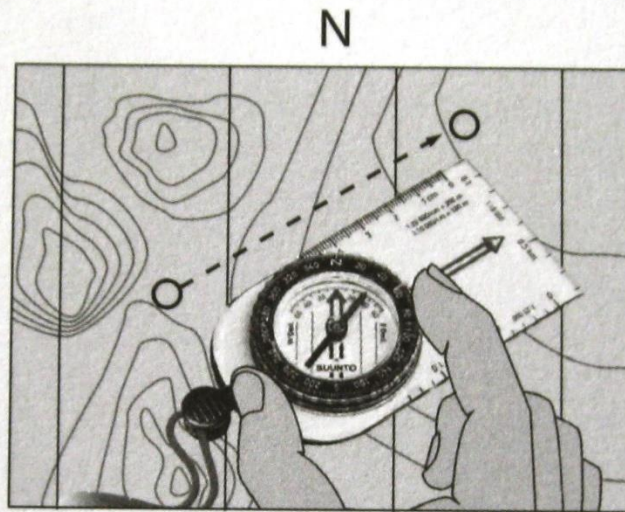
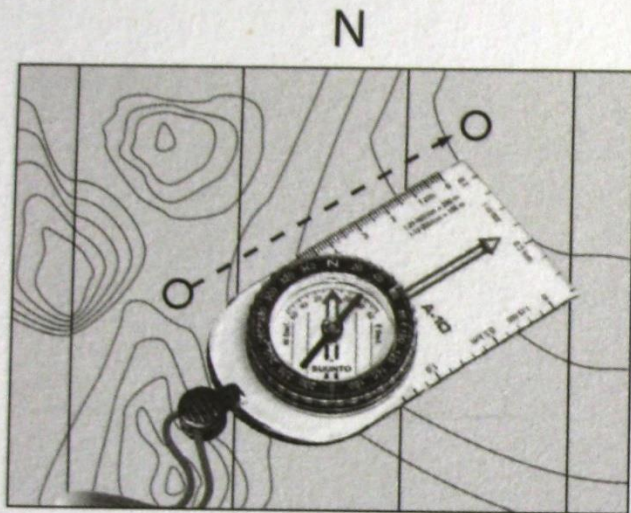
A tájoló forgatható szelencével ellátott iránytű, amellyel a mágneses északhoz képest szöget tudunk mérni.

A szögmérés két szára: az alaplap irány-nyila és a szelencében lévő (északot jelző) hárfák.

A térképről képesek vagyunk irányszöget másolni a tájolóra (a támadópontunk és a célpont közötti irány eltérését az északitól)

A tájoló segítségével ezután térképhasználat nélkül haladhatunk a kiválasztott irányba.

Tájéoló használata iránymenethez, 3 lépéses módszer

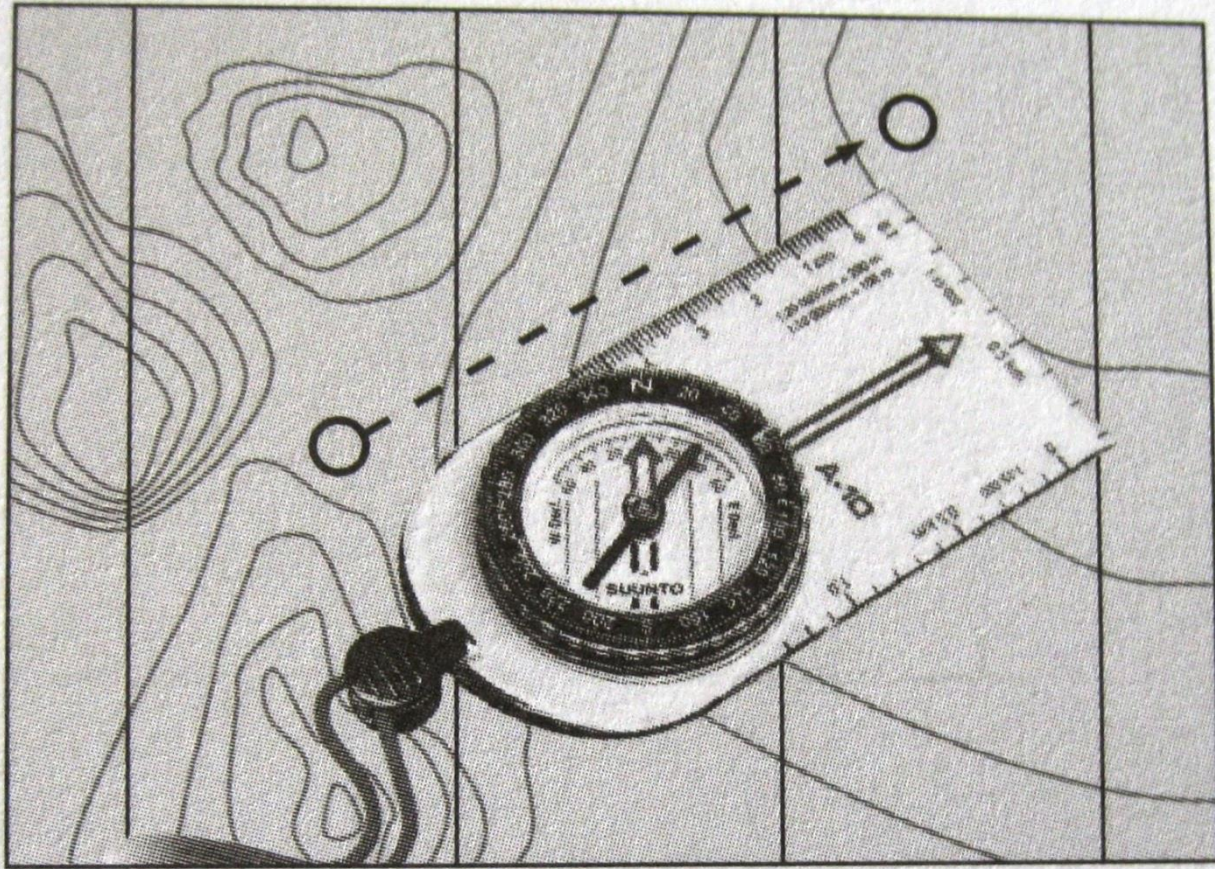

a) A tájoló irányvonalát (irányélét) helyezd a térképen lévő irányra úgy, hogy az irány-nyíl a követendő irány felé mutasson.

b) A tájoló szelencéjét fordasd el annyira, hogy az irányhárfa északi jele a térkép északi iránya felé mutasson. Ezzel levettük az irányszöveget a térképről.

c) A tájólót magad előtt tartva addig forduljál, amíg a mágnesű északi vége fedi az irányhárfa északi jelét (párhuzamosak egymással). Ekkor a tájoló irányéle (iránynyila) a követendő irány felé mutat.

N

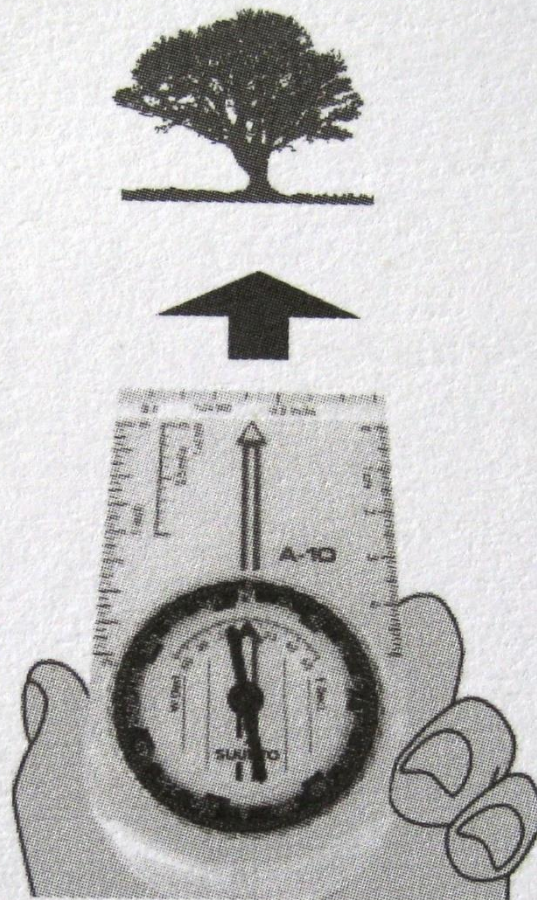

a) A tájoló irányvonalát (irányélét) helyezd a térképen lévő irányra úgy, hogy az irány-nyíl a követendő irány felé mutasson.

N

b) A tájoló szelencéjét forgasd el annyira, hogy az irányhárfa északi jele a térkép északi iránya felé mutasson. Ezzel levet-tük az irányszöveget a térképről.

c) A tájolót magad előtt tartva addig forduljál, amíg a mágnesű északi vége fedí az irányhárfa északi jelét (párhuzamosak egymással). Ekkor a tájoló irányéle (iránynyila) a követendő irány felé mutat.

Íránymenet megadott irányszög és távolság alapján

- Az iránynyíl szelencét érintő pontjára kell forgatni a megadott szög értéket, (pl. 274 fokot)
- A mágneses iránytű és a hárfa körbe-körbe lépegetéssel hozható fedésbe (pirosat a piroshoz)
- Az iránynyíl mutatja a követendő irányt
- Feltétlenül meg kell adni a távolságot is, (pl. 210 méter)
- hogy ne haladjunk túl a pontunkon

Írányszög alapján tájolóbeállítás

Tájéoló használat, helyzetazonosítás

Képesek vagyunk a terepről is a tájolóra másolni irányszöveget: saját ismeretlen helyzetünkből egy térképen is azonosítható, messze látható pontra mérhetünk az irány-élel, majd a hárfákat a valós északi iránnyal párhuzamba hozva kapjuk meg a szöveget.

Hátrametszés, visszametszés, **iránymetszés** a neve, ugyanis egy helyből több ilyen mérés ismétlése után a térképre rajzolt szögek kimetszik a helyzetünket.

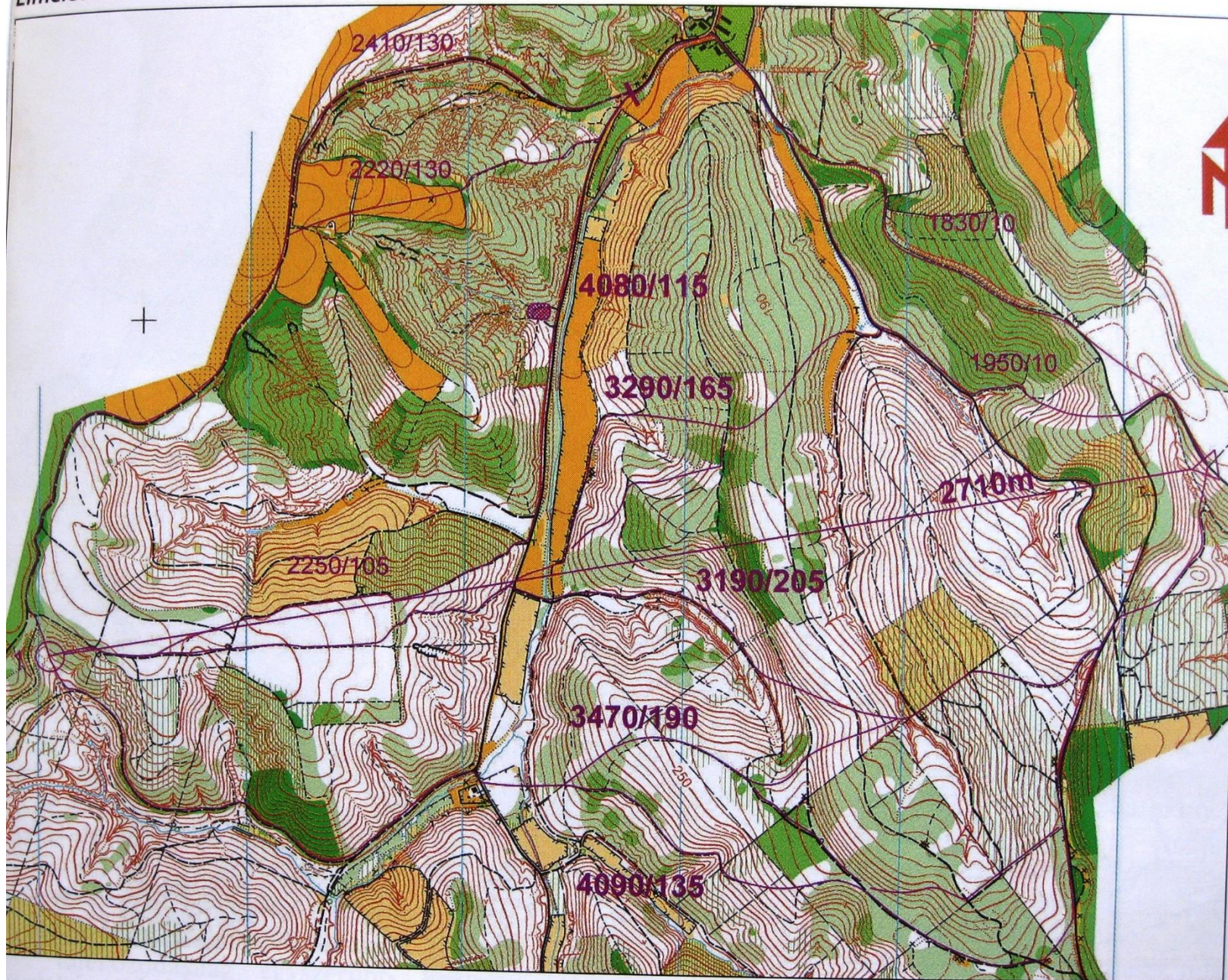
Távolságbecslés és mérés, térképen és terepen

- **Becslés** a térképen: ismert távolságokhoz viszonyítva
- É-vonalak távolsága vagy léptékvonalzó alapján,
- **Mérés:** mm vonalzóval és számolással
- Léptékvonalzóról leolvasva
- Görgős távolságmérővel
- Számítógép vagy GPS beállításai alapján
- **Becslés** a terepen: ismert távolságok, eltelt idő, fáradás mértéke alapján
- **Mérés** a terepen: lépésszámolással, görgős távolságmérővel, mérőszalaggal
- GPS adatait előhívva, elemezve

Összetett útvonalak tervezése

- A lehetséges variációk számba vétele
- Az átmenet szakaszolása könnyít
- Érdeemes az elérendő ponttól visszafelé is gondolkodni
- A pont megközelítésének lehetőségét értékeljük ki, kis tereptárgyak esetében van-e vezetővonal, térképolvasó segítség, támadópont, vagy tájolóhasználat kell

Példák következnek:

ORSZÁGOS HOSSZÚTÁVÚ BAJNOKSÁG

A földrajzi térkép és rajza (1:21E)

Várgesztes

Cseresznyefa-hajtás

1:15000/5m

Open Short

VÁRGESZTES

funkwerk))
Híradószolgálat

MTB world cup
2015 Várgesztes, Hungary

Map: Tibor Erdélyi
Course: Ágoston Dosek www.mtbo.hu

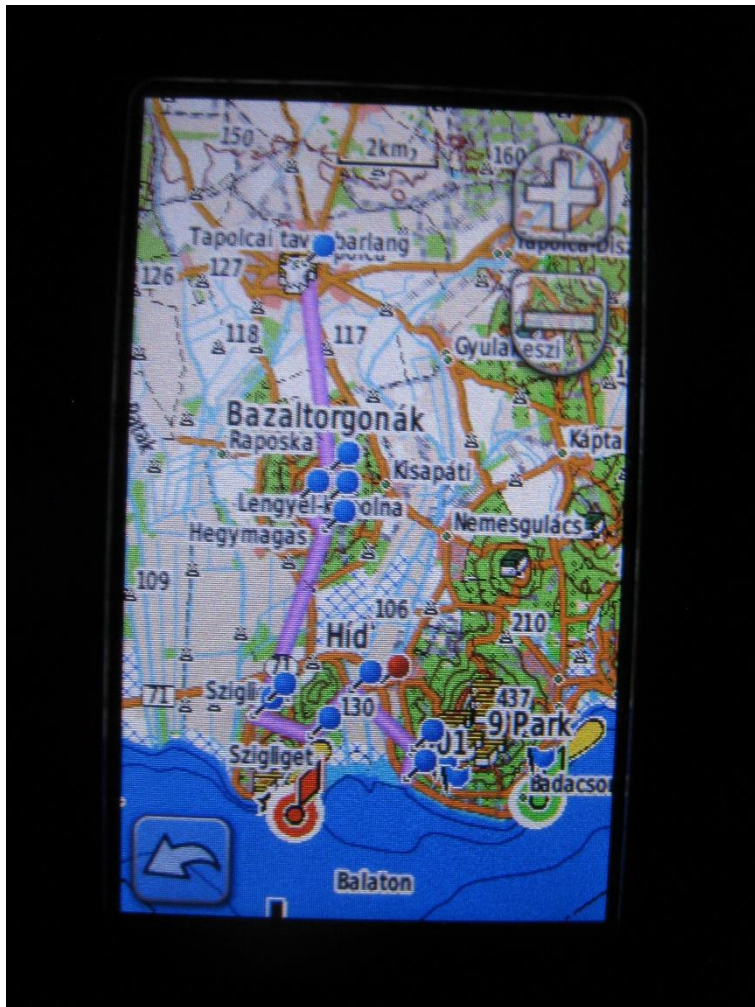
MTBO World Cup, Czech and Hungarian Cup, World Masters Series Mass Start 01.05.2015 Várgesztes/Hungary

Gondolatok a GPS használatról

- Topográfiai térképek töltendők fel
- Rutint kell szereznii, mert csak akkor segítség: beállítások, használat, adatok lehívása
- Nem kell gondolkodni, mert tudja hol van – kicsit elbutul a használó, mert az útvonaltervező alapján csak a színes vonal követése a feladat
- Az úttervet indulás előtt ellenőrizni kell, ez csak gép!
- Óriási segítség nehéz látási körülmények között

Légvonalas megjelenítéssel marad még gondolkodási feladat, de a követendő útvonalra is simulhat a jelzés

CHIKOD

500m

600 M

Pogányvári-nyerges

(mérőtorony) (

650 M

Foltán-keresz

600 M

nán-kaszáló

Bagoly-bükk

Saj-kút (Ser

50

**Alapos felkészülést, jó kondíciót és
szép túrákat kívánok**

